

List za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vega kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

Entered as second-class matter, Dec. 8, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju.
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prilepije-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (436)
je številka . . .
tedaj vam s prihodnje
številko našega lista po-
stebe naročnina. Prosti-
mo, ponovite je takoj.

Stev. (No.) 435.

Chicago, Ill., 11. januarja (January) 1916.

Leto (Vol.) XI.

Zopet je tekla delavska kri.

Mobilizirana milica, ostri strelji, mrtvi, ranje-
ni, obsedno stanje in vojno pravo.

Jeli sovražnik udri v Zedinjene države? Ali
se je izvršila tista grozna invazija, ki jo je na-
povedoval Theodor Roosevelt, o kateri so pisali
kapitalistični listi cele romane, o kateri je modro-
vala vlada? Od katere strani je prišel napad? Z
Atlantika, s Pacifika? Od Nemcev, Angležev ali
Japoncev?

Ni, nič. V Youngstown, v Ohio se je zgodi-
lo; torej ni mogel biti zunanji sovražnik, zakaj
take populisti se niso mogli ne Zeppelinov ne
aeroplani, da bi preleteli ves ocean in še nekoliko
naših držav, pa izkrcali svoje vojaštvo kar v O-
hio. Le stara pesem se je ponovila; izkoriščani
delavci so bili poginani v obup, pa je tekla kri. Ka-
kor navadno je bilo treba "varovati sveto last-
nino", in zaradi svete lastnine je moralo nekoliko
ljudi v prežgodnji grob.

Ena najžalostnejših epizod v zgodovini ame-
riških delavskih bojov se je odigrala v Youngs-
town.

Majhno mesto v Ohio je to, ali mogoče kapi-
talistične družbe imajo tam svoja podjetja. Med
njimi sta Republic Iron and Steel Company in
Youngstown Sheet and Tube Works. Delavci teh
zavodov so v stavki. Zahtevali so pet in pol centa
priboljška na uro. Sporazum se ni dosegel, ker
je družba ponujala po 22 centov na uro, delavska
zahteva je pa bila 25 centov. Teden dni je trajala
stavka, ne da bi se bilo zgodilo kaj resnega. Na-
enkrat je prišla eksplozija.

Sobotni kapitalistični listi so bili polni na
kilometre dolgih telegramov z opisi nezasišanih
strahot, da so se morali dobremu, pokojnemu me-
ščanu ježiti lasje na glavi. Atilove hunske tolpe
in Džingis kaňovi roji niso bili nič v primeri s te-
mi barbarskimi, divjaškimi štrajkarji, ki so morali
priti na kakšen čudežen, doslej še popolnoma za-
goneten način naravnost iz prehistorične dobe v
dvajseto stoletje. Včasih so pripovedovali pošast-
ne grozote o pariških komunistih, o "petrole-
zah", o podivjanih coprnih, ki so polivali hiše
in ljudi s petrolejem in jih potem zažigale. Nepri-
stranska zgodovina nam pravi danes, da so bile
tiste krvočelne istorije izmišljene. Ali celo one
fantazije niso bile nič v primeri s temi satanskimi
štrajkarji, ki so se šli nalašč napit ukradenega,
priropanega žganja, da so mogli potem divjati.
Opisi meščanskih listov so nam dajali nekakšno
slutnjo, kakšna bo tista strašna socialna revolu-
cija, ki jo pridigajo rdečkarji . . .

Meščanski časopisi ne bi imeli nikdar prostora
za take dolge brzojavne romane, če jih ne bi
na stotisoče delavcev podpiralo s svojimi centi,
zato, da ob prvi priliki lahko — lopnejo po delav-
cih.

PRIVATNA POLICIJA.

V Youngstownu je res bilo strašno. Ampak —
tako ni bilo, kakor pišejo kapitalistična trobila.
Bili so tudi izgredi; ali tako se niso zgodili, ka-
kor opisujejo papirnatih služabnikov trustov.

Kapitalisti so se takoj, ko je nastala stavka,
poslužili svojega starega, izzivalnega sredstva:
"Zastražili" so podjetja s privatno policijo.

Walsheva zvezna industrijska komisija je v
svojem lepem poročilu z živimi barvami naslikala
navade in metode teh "privatnih policistov," in
kdor ni mižal vpričo nesčetih delavskih bojov v

Zedinjenih državah, se je že davno sam prepričal,
da so ti junaki ob vsakem štrajku živa provokaci-
ja. Varstvo lastnine je vedno le pretveza. V res-
nici pa je glavna naloga teh tolp, sestavljenih iz
najdvojnijev in najsumljivejših elementov,
da ustvarijo situacijo, iz katere je "sila edini iz-
hod." Vloga volka, kateremu je jagnje skalilo
vodo, ni težka, zlasti če ni človek preneroden. In
razbijači, ki prakticirajo to vse svoje življenje, i-
majo že toliko vaje, da znajo provocirati, pa da
izgleda, kakor da so bili oni provocirani.

Sama navzočnost privatne "policije" v pod-
jetjih, v katerih je bil štrajk, pojasnjuje količjak
izvedenemu človeku, od katere strani je prišel go-
vod za izgredo. Ta institucija je že tako razvila
in se je že tako zvišala v svoje metode, da bi iz-
zivala nered celo tedaj, če ne bi hoteli kapitalisti
res nič drugega, kakor da jim stražijo tovarne.
Ali kapitalisti bi žalili, če bi jih smatrali za tako
neumne, da ne vedo, koga najemajo. Če vedo,
kje naj najemajo take čete, tedaj že tudi vedo,
koga najemajo in kakšne vrste ljudje so njih na-
jemniki.

STAVKOKAZI.

V tovarni so delali stavkokazi. Kadar imajo
kapitalisti le peščico takih izdajalcev, tedaj ima-
jo tudi upanje, da zmagojo z njih pomočjo in da
užugajo štrajkarje. Niso jih imeli dovolj, da bi se
delalo v navadnem obsegu in da bi se nadomestili
z njimi stavkujoči delavci, ali imeli so jih toliko,
da se je za silo delalo.

V tem je že dokaz, da niso hoteli poštene
sprave z delavci, ampak da so jih hoteli ugnati v
kozji rog. Toda če ne zadostujejo stavkokazi za
normalno delo, je treba gledati, da se vrnejo
štrajkarji v tovarno; čim prej, tem bolje, zlasti če
gre za delo, ki prinaša toliko profita.

Z drugimi besedami: Treba je skrušiti štrajk.
Ako se štrajkarji ne ustrašijo stavkokazov, je tre-
ba drugih, močnejših sredstev. In za ta mora
skrbeti privatna policija.

PRVI STREL.

V petek večer, ko je dnevni oddelek stavko-
kazov pri Tube and Sheet Company zapuščal to-
varno, se je zbralo pred poslopjem večje število
stavkujočih delavcev. V času stavke to pač ni
nič posebnega. V tem tudi ni nikakršna nevar-
nost. Pač pa je ravno v takem slučaju treba
hladne krvi.

Toda kdor hoče povzročiti nered in nemir, i-
ma prav v takem položaju najlepšo priliko. Zbra-
no množico je treba le na kakšen način razburiti;
potem ni treba dalje skrbeti.

To se je zgodilo v Youngstownu.
Vodja privatnih policistov J. M. Woltz je u-
strelil iz revolverja. Sam pravi, da je ustrelil le
v zrak in da je hotel le preplašiti štrajkarje. Če
označuje mož svoje namene pravi, tedaj si daje iz-
pričevalo, da je popolnoma neposoben za svoj po-
sel. Kajti od poveljnika policije se sme zahte-
vati, da pozna psihologijo mase in ve, kako učink-
uje kakšno sredstvo na množico.

Iz poročil ni razvidno, čemu je bilo sploh tre-
ba zastražiti štrajkarje. Polagoma bomo že še
tudi to izvedeli, o tem smo prepričani. "Situacija
je bila napeta", "štrajkarji so grozeče nastopa-
li", bil je "kritičen moment", ali pa kaj podob-
nega. Take fraze so vedno pripravljene, le prvi
hip je bil mr. Woltz najbrže tako konfuzen, da se
ni domislil nobene.

Toda take fraze nas bodo zelo težko prepri-
čale. Kajti če bi bila situacija tako nevarna, da
je bilo treba pograbit revolver, tedaj ne bi bil
privatni policist streljal v zrak. Privatni po-
licist niso tako rahločutni, da ne bi streljali v ži-
vo, če je treba braniti svojo kožo.

Toda Woltz je streljal v zrak. Zakaj? — Za-
to, da je počilo. "Zastražiti" se pravi v takem
slučaju "razburiti." Nič ni v takem položaju ne-
varnejšega, kakor slepi strelji.

In ko je počilo, se je zgodilo, kar je bilo na-
meravano. Prišel se je boj. To je človeško tako
razumljivo, da ni treba nobenega razlaganja. Ob-
žalovanja je vredno, ali razumljivo je.

Da je bilo res kaj takega nameravano, se že
po tem lahko sodi, ker so kapitalistični slugerji že
pred par dnevi izkušali provocirati nemire, in je
bil takrat eden izmed štrajkarjev težko ranjen.

MRTVI, RANJENI.

Ta hip, ko to pišemo, še ne vemo zanesljivo,
kakšne žrtve je zahteval ta boj. Prva poročila se
pravila, da so bili štirje ubiti, 19 pa ranjenih. Ne-
ka poznejša vest pravi, da je le ena smrtna žrtev,
medtem ko je število ranjenih mnogo večje, naj-
manjša sto. Na vsak način pa je gotovo, da je ta-
ko, kakor skoraj v vseh podobnih slučajih: Veči-
na žrtev je na strani delavcev. In že to je mo-
čan argument proti trditvi, da so delavci brez raz-
loga in brez provokacije pričeli boj.

MILICA.

V soboto zjutraj je prišla v Youngstown
vest, da je milica iz Clevelanda s strojnimi pu-
škami na poti.

Poročila pravijo, da so se stavkarji na to po-
lastili bolnišnice družbe Youngstown Sheet and
Tube Company in se v njej zabarikadirali, da bi
se branili napada milice. V splošnem so poročila
precej konfuzna in si tudi v marsičem nasprotu-
jejo.

Gotovo je, da so prišle tri kompanije ohijske
državne milice s štirimi strojnimi puškami v me-
sto, in z njimi je prišel tudi general Speaks. Dve
stotnji sta zasedli omenjeno tovarno. Stotnja K
8. polka je pa odšla v East Youngstown, ker je
bila baje tudi tam situacija grozeča.

Drugi oddelki državne milice so dobili nalog,
naj bodo pripravljeni za odhod v Youngstown
na prvo povelje.

Kmalu so bile vse "strategične" točke zase-
dene in mesto je izgledalo kakor vojaški tabor.

General Speaks je razglasil vojno pravo za
ves okraj.

STRAH V OKOLICI.

Iz bližnjega mesteca Struthers so prišle vesti,
da se tam boje izgredov stavkujočih delavcev.
Pod vodstvom svojega župana so se ondotni me-
ščani takoj oborožili in zastražili most, ki so ga
hotel pognati v zrak, če bi se prikazali štraj-
karji.

General Speaks je takoj ukazal, da sta odšli
dve stotnji milice tudi v ta kraj. Zdi se, da so
bile vse povesti o pohodu štrajkarjev prazne go-
vorice.

Enako je bilo tudi z drugo povestjo, da ho-
čejo štrajkarji razdejati neki nasip in odrezati to-
varni vodo, pa poplaviti okolico. Tudi tja je bila
poslana milica.

Opoldne je bilo koncentriranih 2000 milicar-
jev, in še več so jih pričakovali.

POŽARI.

Tisti, ki so hoteli imeti nered, so svoj namen
popolnoma dosegli. Kapitalistični listi govore
zdaj o štrajkarjih, zdaj o simpatizantih, zdaj o
sodrgi. Najrajši bi pripisali stavkujočim delav-
cem vse izgrede, pa vendar čutijo, da ne gre to.
Vsaka laž mora imeti svoje meje, kajti drugače se
sploh nič ne verjame.

Izgredi so bili na vsak način veliki in obžalo-
vanja vredni. Sodišča bodo seveda preiskavala,
in če bi se bilo tam zanašati na nepristranost, bi
se lahko mirno počakalo na rezultat. Kar se iz-
kaže, se izkaže.

Toda človek ima preveč izkušnje, pa že ne
pričakuje, da se bo iskala čista resnica, ampak da
se bodo zbirali "dokazi" za to, kar se hoče doka-
zati.

V mestu so bili veliki požari. Prva vest, ki
je prišla v Chicago, je dejala kar, da gori vse me-
sto. Ščasoma se je pretiravanje vendar nekoliko
poleglo. Poznejše vesti pravijo, da je pogorelo
pet blokov in da znaša škoda 800,000 dolarjev.
Preden je prišla milica, je množica baje zadrž-
vala gasilce, da niso mogli priti na mesto nesre-
če in gasiti.

Prepričani smo, da se ne morejo vsa ta de-
janja meni nič tebi nič pripisati štrajkarjem. V vsa-
kem mestu so gotovi elementi, ki so nagnjeni k
nasilstvu, ne da bi imeli kakšno idejo ali kakšen
cilj razun uničevanja. Dokler ni prilike, se ne
zganejo. Če se pa prikaže prilika, pa prilezejo, da
človek niti ne ve, odkod so prišli in kaj jih je pri-
neslo. Skoraj vse revolucije so trpele zaradi ta-
kih eksistenc, katerim ni namen revolucije nič,
vandalizem pa vse.

Med ljudmi, ki so v Youngstownu počenjali
taka nasilstva, jih je gotovo ogromna večina ta-
kih, ki jim je stavka deveta briga in ki niti ne ve-
do, zakaj so delavci v boju. Reklji bodo pač, da
simpatizirajo s štrajkarji, ali marsikdo med nji-
mi bi se obrnil proti štrajkarjem, če bi mogel ta-
ko zadostiti svoji strasti. Taki ljudje le diskre-
ditirajo poštene delavske boje.

Danes se tudi ne more izključiti možnost, da
se je od kakšne tretje strani vodila agitacija in
da so bili ljudje naščuvani od hujskačev, katerim
je za delavska vprašanja toliko kolikor za lanski
sneg.

Da se je popilo mnogo žganja, je verjetno.
Kdo je bil na tem interesiran, je pač doslej še ne-
rešeno vprašanje. Nikakor pa ne gre, da bi se vse,
kar se je zgodilo, obesilo štrajkarjem na suknjo.
Kapitalistom bi bilo to seveda najbolj všeč, ali
posrečilo se ne bo.

POSREDOVANJE.

Državna industrijska komisija ohijska je
sklenila poslati vodjo statističnega urada Fred C.
Croxtona v Youngstown, da posreduje med de-
lavci in delodajalci. Croxtone se je takoj odpeljal
v Youngstown in je v pondeljek že poiskal stike
s tovarniškimi uradniki in z voditelji stavkarjev.

Organizator A. F. of Labor John Barusaldi
je stopil v zvezo s stavkarji. Govorica pravi, da
jim je svetoval, naj sprejmejo po dva in pol cen-
ta priboljška na uro in da so sprejeli njegov pred-
log.

Oblasti pravijo, da imajo situacijo popolno-
ma v rokah in da se ne boje novih izgredov. Več
sto oseb je v zaporih.

PANAMERIKANIZEM.

V Washingtonu se je sešel kongres, kate-
ru se ne more odrekati velika važnost, pa naj
stoji človek napram idejam, zaradi katerih je skli-
can in napram zaključkom, ki jih sprejema, na
kateremkoli stališču. Na tem kongresu je zasto-
pana vsa republikanska Amerika, torej odstevši
Kanado ves severni in južni kontinent. Namen te-
ga zbora pa ni nič več in nič manj kakor obram-
bna zveza in pogodba za razsodišče med vsemi
severo - srednje- in južno-ameriškimi republika-
mi. S to zvezo hočejo utrditi in zavarovati Monro-
ejevo načelo, ki uči popolno neodvisnost Ameri-
ke od Evrope.

Med vladami kapitalističnih dežel in zaved-
nim delavskim ljudstvom so nasprotja, ki se ne
dajo nikdar premostiti. Karkoli store meščanske
vlade, ima meščanski, kapitalistično-razreden
značaj in se zgodi v interesu vladajočih, kapi-
talističnih slojev. Sedanje države so organizacije ka-
pitalizma, in zelo kratkovidno bi bilo, če bi člo-
vek v katerikoli važnejši akciji teh držav in vlad
prezrl kapitalistične namene. Ako ponujajo Ze-
dinjene države svojim — kakor se navadno pra-
vi — sestrskim republikam tako obrambno zve-
zo, morajo imeti predvsem svoje interese pred
oči in v teh interesih mora kapitalizem igrati
svojo vlogo.

Daleč ni treba hoditi, da se najdejo ti inte-
resi. Odkar je izbruhnila vojna v Evropi, so on-
dotni konkurenti napravili mnogo svoje trgovine
v Ameriki, zlasti na jugu. Zlasti Nemčija je ime-
la tam doli jako lepe kupčijske uspehe. Medtem

ko je znašel še pred sedemnajstimi leti nemški u-
voz v južno Ameriko komaj šest odstotkov, je
dosegel do vojne že enoinvajset odstotkov vsega
ondotnega uvoza, kar je gotovo za tako kratko
dobo zelo velik napredek. Večji del teh pridobi-
tev je pa splaval po vodi, odkar je vojna, in mno-
go kupčij — ne le nemških — so prevzeli kapita-
listi Zedinjenih držav. Uspeh je bil sicer lahko
še mnogo večji, ako bi bila Amerika lani imela
trgovsko morvarico in če bi bila ameriška indu-
strija hitro pripravljena za izvoz, pa če bi bili tu-
kajšnji kapitalisti glede na kredit, ki so ga potre-
bovali v južni Ameriki, nekoliko manj ozkostrni.
Ali tudi dosežene pridobitve so toliko vredne, da
jih ne bi tukajšnji kapitalizem rad zopet izgubil,
zlasti ker ima utemeljeno upanje, da jih bo še
povečal.

Panameriška zveza ima tedaj v prvi vrsti na-
men zagotoviti in zavarovati tukajšnji kapitali-
stični industriji trg v južni Ameriki.

Preko tega čisto kupčijskega interesa pa za-
služi panameriška konvencija pozornost in zani-
manje zaradi svojega nedvomno jako velikega
političnega pomena. Ne da se tajiti, da je v taki
zvezi znaten napredek in da prinaša koristi, ka-
terih ni podcenjevati.

Zveza ameriških dežel hoče varovati republi-
kanski značaj vseh. Sedanja svetovna vojna, ki je
ogromno večino vsega človeštva presenetila ka-
kor strela z brezoblačnega neba, je le pokazala,
da se ne smejo nenavadne ideje odpraviti menj-
nič tebi nič z besedo: Nemogoče! Tudi poizkus,

da se v tej ali oni deželi poruši republičanska in
uvede monarhična oblika, ne spada med nemogo-
če reči. Zveza vseh ameriških republik za ohrani-
tev republike pa že zelo ovira in menda tudi o-
nemogoča monarhične eksperimente.

Da bi Amerika dobila kakšno vojno s ka-
terokoli evropsko ali azijsko silo, ni tako verjet-
no, kakor deklarirajo Roosevelt in njegovi somi-
ljeniki. Ali da ne bi imela nikdar nobena tuja dr-
žava sovražnih namenov zoper Ameriko, more tr-
diti le človek, ki zaradi same teorije noče pogle-
dati resnice in obraz. Od nekdanj dokazuje sociali-
zem z nepobitnimi argumenti, da nastajajo v ka-
pitalistični družbi vedno nasprotja, ki groze z o-
boroženimi konflikti.

Očividno pa bi zveza vseh ameriških republik
zmanjšala nevarnost zunanjega napada, če je ne
bi sploh odstranila.

Izkušnja nas seveda uči, da niso alianse ved-
no garancije miru. V Evropi smo imeli trozvezo,
ki je ob vsaki priliki oficijelno zatrjevala, da noče
nič drugega na svetu, kakor varovati mir. Ali že
njen obstanek je bil tako grozeč, da se je proti njej
ustanovila ententa, in potem se je pričelo tisto
oboroževalno tekmovalstvo, iz katerega se je napo-
sled izemila sedanja vojna.

Med tistimi aliancami in zvezo ameriških re-
publik je pa neskončna razlika, že zaradi tega,
ker je ta zveza naravna in ker obsega ves konti-
nent. Isti razlogi, ki navajajo socialiste, da za-
htevajo ustanovitev Zedinjenih evropskih držav,
zagovarjajo tudi panameriško zvezo. In če bi se

po vojni res ustanovila zveza evropskih držav, bi
bila to naravnost izpopolnitev vseameriške zveze.

Seveda ni nobena taka zveza uresničenje soci-
alističnih idealov. Kapitalistična načela bodo tu-
di potem veljala, in to mora biti jasno, da ne izgi-
nejo snovi za konflikte, dokler ne izgine kapitali-
zem. Toda vsako zmanjšanje nevarnosti je že pri-
dobitev. In da se nevarnost resnično zmanjša, bi
bilo v prvi vrsti zahtevati, da se strogo, absolutno
zavaruje obrambni značaj ameriške zveze in one-
mogočijo vsi imperialistični in agresivni nameni.

Kakor hoče panameriška zveza preprečiti voj-
ne med posameznimi ameriškimi državami s tem,
da se mora vsako sporno vprašanje predložiti raz-
sodišču, postane vseameriška zveza lahko jako va-
žen faktor v resnejšem gibanju za mednarodna
razsodišča na boljši in zanesljivejši podlagi kakor
doslej.

O uresničenju panameriške zveze ne bodo od-
ločevali socialisti, ker je politična moč v rokah na-
sprotnikov. Odgovornost zanjo bodo imeli tisti,
ki jo sklepajo. V tem je nevarnost, da jo bodo
džingisti skušali izrabljati za svoje namene. Če
pa ne more ljudstvo, ki je izročilo politično moč
tujim rokam, izrehati najodločilnejše besede, mo-
ra biti vsaj na straži, da se reč, ki je sama na sebi
dobra, ne prevrne v zlo.

Letos bodo nacionalne volitve; in ob tej pri-
liki naj volilci premislijo, da pojde tu za vpraša-
nja, ki imajo največji pomen za dolgo bodočnost.
Vprašanje, kako si Amerika ohrani mir, je med
njimi.

GOSPODIN FRANJO.

ROMAN—SPISAL PODLIMBARSKI.

Nameraval se je napotiti v Mušičev han, da tam kaj zve o Jovici in o svojem konju. Pa tega ni bilo treba, ker blizu desete ure je zagledal na poti pred kolibami dva orožnika, ki sta spremljala njegovega konja, poleg katerega je korakal o tožni Bobojedac, držeč ga za uzo. Pogrela je inženirja radost, ob enem pa ga je zaskrbelo, kaj je z Jovico. Ali so ga morda vklenjenega že odgnali pred vojno sodišče, ali jim je utekel? Nič več se ni čudil, da je zasel Milošević na pot oboroženega upora, saj je takrat v zasedenih deželah gorelo in vrelo na vseh straneh; z neba ali odkod je padlo oznanilo, da je človek brez svobode, kar riba brez vode.

Eden orožnikov je stopil k njemu v sobo in prosil za pismeno potrdilo, da je oddal konja. Potem je izlekel iz listnice razmečkan kos papirja in ga pomolil Vilarju. Na listu so stale v naglici in z grobo pisavo pisane besede: "Oprosti mi, gospodine Franjo! Do smrti sem Ti hvaležen za konja. Jovica." Ta list so našli zataknen za uzo. Orožnik ga je zahteval nazaj, da ga priloži svojemu pismenemu poročilu. Spravljajoč papir v listnico, je škodoželjno in porogljivo mignil glavo, kakor bi hotel reči: Ta razbojnik ti ne bo dolgo hvaležen.

Precej po orožnikovem odhodu je pristokal v sobo Bobojedac. "Oj, da pišem, tri dni bi ne napisal vseh svojih jadvov!" je prekanjeno vzdihnil. "Najprej mi povej, kako si prišel h konju. O tvojih jadvah se pomeniva pozneje."

"U-u — včeraj, ko sem kupal kašo za otroke, je pridrljaj tvoj konj pred moje kočo. Z njega je skočil razbojnik, ki je nekdanji ušel iz manastirja, potem iz ječe, a ne uide svinčenki, tisti, ki se je toliko prismojal z učenjem otrok. Butnil je z roko ob okno, da se je razletelo na kose. Zazrl se je strašni kaludjer v mojo izbo tako divje, da so mi otroci od strahu pocepali krog ognja. Najmlajša dva sta si ožgala obleko in naga sta zdaj, kakor sta bila gola, ko sta se rodila. Zavpil je Jovica v mojo izbo: Konj stoji zunaj, povedi ga gospodinu Franju! Nato je izginil. Pobral sem otroke in jih nakrmil. Potem sem šel vun, da zasledim tvojega konja-viteza in odjaham k tebi. Pa me dolgo ni hotel sprejeti nase. Gladil sem ga in mu prigovarjal, ker na konja treba gledati kakor na svojega brata, a jahati ga treba kor dušmani-na. Naposled sem ga vendar zmogel in se spravil nanj. Toda ni me maral nesti, stresel me je s sebe in me vrgel na plot. Bože mili, čuda velikega, kakšna pamet! Tako sem padel, da je vse zahreščalo v meni in v plotu. Jój meni, mila majka, kako me še danes boli tu-le v boku! Šel sem v sobo ter legel, krog mene otroci, jadne kukavice. Proti večeru navale na mojo kočo zaptije. Vse so bili izvovali; zovejo me in ljuto rohne, odkod imam konja-viteza. 'Ni moje, česar ne morem dejati pod pazduho,' sem rekel in vse sem jim pojasnil. Kričali so nad menoj, nisem li dal hrane razbojniku, žugali so mi z vislicami. 'Nisem dal, evo moje glave, ako sem dal. Vse, kar imam, sem dobil od gospodina Franja. Za otroke je premalo, pa bi bedni katolik krmil nevarnega harambašo!' Tako sem jim odgovoril in nisem se jih bal. Prestrašil pa sem se, ko so mi zažugali, da bom moral svojo izpoved potrditi z zakletvijo. Samo enkrat sem pred sodiščem poklical živega Boga za pričo —"

"Že vem, Ante — ko je bil Atif Saralija zaklal svojo budo. Pripoveduj dalje! Ali so zaptije nočili pri tebi?"

"Niso, kje bi nočili, ko je toliko otrok v moji izbi, kolikor v satu luknjici! Šli so in danes na vse zgodaj sta prišla dva. 'Hajdi z nama!' In moral sem capeti s konjem. Vso noč nisem zatislil očesa. Bolelo me je v boku in mučila me je misel, da tičim v dolgovi. V hanu na čaršiji sem dolžan banko, v dučanu banko. Zaradi dolga se ponoči mučiš in za dne sramuješ. Fuf-fu!" Bobojedac se je prijel za bok in grdo je nakremžil obraz.

"Tu imaš za pot dva bankovca. Hajdi z Bogom!"

"O gospodine Franjo!" je zavpil Ante. "Do gole duše me je ogulil hajduk, vse mi je ukradel. Ponoči je prišel in vzel, a noč nima oči, noč nima priče."

"Kaj naj ti vzame? Otroke? Zdi se mi, da tvoja zgovornost nekam meri in da lažeš."

"Izpovedal se bom fratrju, če lažem. Bedi bo vse odpustilo. Zvrhana je mera mojega siromaštva, zato udarim včas čez mero. Dva otroka sta mi čisto naga. Pomagaj golotinji!"

Vilar je dodal še nekaj drobiža. "Vedro nebo, a sladka kiša pada," se je razveselil prosjak, zroč na denar. "Hvala ti, gospodine Franjo, vrlo dobro moje, solnce moje žarko —"

Vilar mu je s kretljivo roko pokazal, da je končan njegov posel.

48.

Tiste dni so se vršili prvi vojaški nabori v tuzlanskem okraju. Vršili so se tako kakor pri nas za francoskih vojn in prej. Orožniki so s knezi in muktarji zganjali za vojaško dolžnost obvezne mladeniče. Prišli so tudi v Medvedji Dol ter odgnali dva srbska in enega turškega mladeniča k vojaškemu naboru v Tuzlo. In prigodilo se je, da so se teden dni pozneje opoldne, ko je Marko Krpica delil obed, pojavili oni trije mladeniči oboroženi z našim orožjem in Medvedjem Dolu na skali nad drvarsko kuhinjo, od koder so s strelji v zrak svoje prejšnje tovariše opozorili nase. Ves delavski tabor je osupnil, zroč v višek. Trdoglav, sedečemu na tnal in držečemu polno skodelo med koleno, je padla žlica iz rok. Nekateri so s klicem pozdravili begunce na skali. Gajer je prestrašen pritekel iz kolibe z revolverjem v roki.

Razbravši položaj, je velel Trdoglavu, naj hiti v Pilič in sporoči orožnikom o hajdukih.

"Čujte, braće, što do sada čuli niste! Hajdite s nami v Hercegovino, kjer je vstašev sila božja, kjer ostri handžar brije Svabo!" se je oglasil hajduk na skali.

"Padle so čebele na medveda, otresava se, toda tisočine čebel zmorejo i medveda," je vpil drugi hajduk.

In tretji: "Pada mu njegova hiša na glavo." Drvarji so se spogledali. Nekaterim so ugajale takšne besede.

"Noreci govore, kar mislijo, a pametni mislijo, kar govore," je rekel Trkulja, lokajoč svojo juho na štoru.

"Vrabei se pripravljajo za tuje proso, a mi se nočemo," ji kliknil kuhar Marko, brišeč si nos.

"O bratce, precej pridemo, le počakajte, da se najdemo in pripravimo na dolgo pot," je široko odgovoril Gajer ter namežiknil v gručo Slovencev, ki jih je smatral za najvdanejšje. Stopil je tesno ob skalo, kjer ga hajduki niso mogli videti.

"Teško je onemu, ki na hišnem pragu čaka sovražnika," je zavpil Tunguz, da bi one na skali opozoril na nevarnost, ki jim preti, ako bi se obrnili proti Piliču.

Tedaj so hajduki zapazili, da teče Trdoglav preko golave po stezi, ki je držala v vas. Uganili so, kaj namerava. Pomerili so puške nanj in strelili. Trdoglav se je od strahu spotaknil ob korenini ter padel za posekano deblo. Hajduške krogle ga niso zadele; čez hip se je spravil na vse štiri in se plazil za grmadami hoste, dokler ni prilezel v zavetje pragozda.

"Ne pljuvajte iz pušk na nas, mi krogel ne maramo prestrzati!" je zakričal nekdo iz gruče Slovencev.

"Bratje, pošljite nam kruha in slanine!" se je zasliskalo zamolklo moleddvanje s skale.

"Pridite v naš tabor, sokoli, da vas nasitimo!" je zaklical Konjohodžić. Poleg njega sta stala Tunguz in Batinič in še nekateri drugi. Spogledovali so se, kakor bi se posvetovali, kaj storiti.

"Nikogar se ne bojte! Jamčim vam, da se vas nihče ne dotakne," je vpil Tunguz.

"Za teden dni vam naložimo brašna. Vsega smo sami pridelali s svojimi žulji," je širokoustno pristavil Batinič.

In Konjohodžić je svetoval: "Ako srečate Birkova, na prvo drevo obesite njegovo mast, ki jo je iztisnil iz delavske krvi."

Paznika je minil strah in pretresla ga je razdraženost, ko je slišal, da se njegovi drvarji bratijo s hajduki. Besen je tekal pod skalo sem in tja, premišljujoč, kako bi zagodel drznim razbojnikom. Skočil je na plan ter se pomešal med delavce. In zroč v višek, je zavpil: "Saj res, bratci, jaz vam precej pošljam boba. Pocepajte s skale, prokleti psi!" Po teh besedah je trikrat iz revolverja strelil na skalo. Zadel ni nikogar. Hajduške glave so se za hip skrile za skalnatimi rogli. Precej pa so se zopet prikazale.

"Razmaknite se, bratje, stopite v stran, da posvetimo švabskemu nasilniku v peklo! Vaše nedolžne krvi nočemo prelivati," je zaklical hajduk.

Tedaj je razjarjeni Gajer iznova hotel streliti. Dvignil je roko z revolverjem, a zdajci ga je naskočil Tunguz. Kakor klešče so ga prijele njegove roke in mu iztrgale revolver. Od zadaj ga je zagrabil Konjohodžić za tilnik, mu izpodbil nogi in ga treščil ob skalo.

Nekateri delavci so se zgrozili, drugi so se zasmejali. Iztegnil se je Gajer na tleh. Krpica je priskočil s konvo vode ter mu z mokro cunjjo začel izpirati okrvavljeno glavo.

"Hajdimo, bratje, hercegovski raji na pomoč! Živela svoboda!" je kliknil Tunguz in za njim je gromko pristavil Konjohodžić: "Poginejo naj švabski mučitelji! Padišahim, čokjaša!" Oba sta vdrla v kolibo. Za njima je skočil Batinič in še trojica drugih. Polastili so se cesarskih pušk in dveh zabojev patron; Tunguz je z Gajerjeve mize zmašil za svoj pas vse patrone za revolver. Vsak je vzel hlebec kruha, pobrali so vso slanino. Tako preskrbljeni so zapustili kolibo in stekli v breg k beguncem.

Ostali drvarji so zrlj kakor vkopani. "Kdor gre zoper Boga, plača z dušo, kdor gre zoper carja, plača z glavo," je hripavo viknil Trkulja.

"Silo Bog prelomi," je rekel nekdo iz gruče pravoslavskih mož. "Padale bodo glave kakor sadje z drevja, kadar ga potrese vihar."

"Ne dregajte v oko in zakon!" je nadaljeval Trkulja. "Kdor zlo čini, naj se ne nadeja dobrega." In zroč za beguni, je pristavil: "Njih pamet je za morjem, njih smrt je za durmi." Sveetil se je njegov častiljivi obraz v solnce in nihče ni ugovarjal njegovim preroškim besedam.

Čez deset minut se je drvarsko delo vršilo zopet pravilno. Zračni tlak se je izredčil, vzdušje se je zrahljalo in očistilo. Od daleč nekje se je zasliskala graničarska bojna pesem. Paznik je ležal in stokal v kolibi. Krpica ga je lečil in obvezaval: Trkulja mu je pomagal.

Čez poldrugo uro so prihrumeli v Medvedji Dol orožniki, ki so preiskali in opisali zločin v vseh podrobnostih. Kmalu za njimi sta iz doline prihitala Vilar in Bierkopf.

Onega zločina se je poprijel gozdar, da naposled strmoglavji inženirja. "To je plod vaše uprave, gospod inženir!" je rekel, kažoč se razburjenega. "Paznik malone ubit, koliba oropana, šest begunov v tako nevarni dobi. Vi ste jih naravnost pripravljali za anarhijo, vi, ki smatrate štrajk za upravičeno orožje nezadovoljnega de-

lavca, a ne gledati nanj skozi dušo iz jekla, čelo iz brona, a ne gledati nanj skozi naočnike filantropije." Sklepal je roki in mignil z zlobnimi očmi.

"Ako me pozovejo zaradi moje uprave pred sodišče, lahko mi jo bo zagovarjati, a vi glejte, kako operete svojo," je mirno odgovoril Vilar.

Gozdar je za Vilarjeve odsotnosti vrgel v ogenj vse one listine in račune, ki bi bili deloma dokazali njegova sleparstva, zato se ni bal inženirja. Dan po rabuki v Medvedjem Dolu se je peljal v Tuzlo. Stopil je pred okrajnega načelnika, ki je dobil tisto dopoldne od orožništva vzemirljivo poročilo o dogodbah na Konjplanini. "Ako deželna vlada precej ne odstrani inženirja, se moram sam odpovedati gozdarskemu poslu," je razkoračeno govoril Bierkopf. "Niti teden dni nočem opravljati službe, ker meni kot pravemu in odgovornemu vodniku vsega podjetja je zdrknila vsa oblast iz rok. Treba bo ustaviti delo, ako te razmere trajajo še nekaj časa. Tu treba korenito poseči vmes, da se reši, kar se še da rešiti." Načelnik se je prestrašil. Kaj poretka na Dunaju k takšnim nepravilnostim? Zaupali so mu vodstvo velikega okraja, da bi napravil red, pa ga ni mogel. Tu ne sme držati roke križem. Na svoje poročilo o prejšnjih neredih na Konjplanini je bil že dobil od deželne vlade pooblastilo, da sme po svoji uvidnosti postopati z vsem osebjem, zaposlenim pri podjetju, in vse ukreniti, kar se mu zdi primerno za vzdrževanje rednih razmer. Inženir je bil sicer nastavljen na trimesečno odpoved, toda precej ga lahko odpusti, odštevisi mu trimesečno plačo. Ta odlok je prišel ob pravem času. Ko se je vračal gozdar pod Konjplanino, je nesel s seboj ukaz okrajnega načelnika, da mora inženir vse posle izročiti gozdarju in se javiti v konaku na zaslisko.

Vilarja ta odredba ni potrla; bosenska služba se mu je bila itak že zagnusila in sam je že nameraval prositi za odpust. Poslovil se je pri drvarjih in pri Mušiču ter se odpeljal v Tuzlo. Tam je zvedel, da je odpuščen, da pa ne sme zapustiti mesta, ampak se mora zaradi dogodkov minulih dni zagovarjati pred preiskovalnim sodnikom. Izvršeni zločini so bili takšnega značaja, da je pripadla preiskava vojaškemu sodišču. Tedaj je Vilar spoznal, da je zabredel v nevaren položaj, zakaj javno mnenje je govorilo proti njemu. Javno mnenje pa so predstavljali oni zamerljivi gospodje, s katerimi ni maral kvartati, popivati, kvantati, kvariti ženske, oni, katerim je očital njih kulturo, katerim je neposredno zabrusil vsako resnico v obraz, ki jih je odkrito osramotil z močnim dvobojem. Major-avditor Lisinski je tuhtal in pisal cele noči. Začel je klicati priče. Pričala sta Bierkopf in Gajer. Oba sta s svojo izpovedjo zelo obremenila Vilarja. Gozdar ga je obdolžil sumljivil zvez z Jovico čes: mnogo se je bratil z njim, v hanu ob Spreči mu je nastavljal konja, da je mogel uiti orožnikom, v Medvedjem Dolu je namenoma gledal skozi prste na malkontente, ki so očividno šuntali na upor, ni se mu zdelo vredno, izročiti orožnikom Tunguza in Konjohodžića, ki sta bila že davno zrela za vislice. Lisinskemu se je posvetilo v glavi, ko je slišal imenovati Tunguza. To ime je stalo že v novinah. Neki podserdar Pero Tunguz je bil v januarju s štirimi orožniki domačini pobegnil iz Uloka k vstašem; zbiral je čete in dal mnogo opravka avstrijski vojski. Ali ni Lazar Tunguz sorodnik slaboglasnega vstaškega četovodje? Ali ni drugi poslal prvega v drvarsko naselbino z namenom, da agitira in šunta delavce, naj se pridruže vstaji? Res v čudovito zamršenih razmerah se je vršilo delo na Konjplanini v dobi inženirjevega gospodarstva! Avditor se je s svojimi pozvedovanji zatekel tudi k stotniku Hvalibogovskemu ter k poročniku Buzdugi in pl. Merksu. Ti so slikali inženirja za nezanesljivega človeka, ki hlepi na nepravem kraju in ob nepravem času po popularnosti, njegov vpliv na ljudstvo škoduje pravilnemu teku državne politike, zmogel je v danem slučaju potegniti na stran upornih domačinov; tako zelo sovraži tujo civilizacijo, ki jo imenuje krinko za laž in krivico. Tako so napravili iz Vilarja zaradi njegovega visoko nad otok se dvigajočega, rogobornega poštenja nevarnega človeka, ki stoji na pragu veleizdajstva. Lisinski je segel dalje v preteklost. Zahteval je od civilnega sodišča vse listine, nanašajoče se na Miloševićeva zločinstva, in temeljito jih je proučil. Daničino afero s kinžalom in Miloševićev ubeg na Vilarjevem konju je na široko razblinil. Zaslisal je bednega Bobojedca, in celo uradnik Hren je moral predenj. Ta se je tresel za svojo reputacijo in je izpovedal, da je že davno vedel, kako se bo končala stvar z inženirjevo filantropijo, a sumnjivega ni videl na njem ničesar. Avditor je nakakljal grmado novih sodnijskih spisov, v katerih bi se mimo njega ne bil izpoznal živ krst.

Vilarja so pustili teden dni na svobodi. Ko pa so njegovih sovražnikov natoletevanja zmešala avditorjevo glavo, se je moral preseliti v preventivni zapor. Kot inteligentnega človeka ga niso izročili ječarju Megliču, ampak so mu odkazali sobico v poslopju vojaško-postajnega poveljništva, iz katere se ni smel ganiti. Senca veleizdajstva bi ga bila ugonobila, da ni imel na otoku svojega zaščitnika.

49.

Vstaja se je v februarju močno okrepila. Avstrija je pomnožila svojo vojsko v zasedenih deželah in v južni Dalmaciji za 50.000 mošt. Začel se je krvavi ples po kraških planinah. Četovanje je na obeh straneh obteževala huda zima, sneg in deževje. Do konca maja 1882. l. je bilo 191 prask, pobojev in spopadov; pri tem so vsteti vsi napadi na pošto in na posamezne patrole. Goratemu o-zemlju in sirovi zimski dobi primerno se je vršila ta drobna vojska med raztresenimi krdeli po skoraj nedostopnem pečevju. Vstaši so bili s strelnim in golim orožjem dobro preskrbljeni; včasih so uporabljali tudi kamenene plazove. Njih čete so se pojavljale zdaj tu zdaj tam, se spoprijemale

z redno vojsko, za skrajne nevarnosti pa se umikale v gorska skrališča ali pa izginjale mimo črnogorskih kordonov na nevtralnem ozemlju. V Črni Gori so pribegle čete včasih razorožili, toda kordonski kapitani in obmejni župani so zatislili oči, ako so šle prav tiste ali novo oborožene čete nazaj v Hercegovino ali v Krivokoj. Vojaški krogi so prisojali vstašem veliko gibčnost in sposobnost za presojanje onih terenskih točk, s katerih sta bila bliskoviti napad in obramba mogoča. Čudili so se bistrosti njih vida in sluha ter njih spretnosti, kako so se umeli zavarovati z okopi in skalnimi ogradami. Posebno okretnost in drznost so pripisovali krivokojcem vstaškim krdelom. Proti njim je bila mobilizirana celo vojna mornarica. Krivokojci so bili zaradi svoje naglice v drznih napadih prava "gorska konjenica". Poleg Stojana Kovačevića so bili znamenitejši četovodje: Sali aga Forta (po domače: Salko Forta), že imenovani Pero Tunguz, knez Samardžić, begi Čengići in drugi. Padlo je v tej drobni vojni na naši strani 73 mošt, 255 je bilo ranjenih, 8 pa pogrešanih. Koliko je poginilo domačega prebivalstva in koliko selišč je bilo požganih, nam ne pove nobena knjiga. Le toliko je znano, da so bile pokrajine ob črnogorski meji po zatrti vstaji prazne, ker so prebivalci, kar jih je še ostalo pri življenju, pobegnili v Črno Goro, v Srbijo in v Turčijo.

Vilar je pred vojaškim sodiščem trdokorno in dostojno, brez bojzani pobijal sumničnega svojih nasprotnikov, ne da bi odnehal le za pičico od svojih nazorov. Odkrito in obzirno je govoril o Miloševićevi sestri. Ni zatajil simpatij do Jovice, do onoga kaludjera, k i je kakor maščevalni bog proklinjal razvratne tujce, navalivše na posvečena tla Ozren-manastirja, ki je po nedolžnem trpel neznanse bolečine, prizadete mu po orožnikih, ki je, osumljen radi skrivanja orožja, sam šel pred sodišče izkazati svojo nedolžnost in priča za Mušičevo: s toplimi besedami je govoril o onem Jovici; a harambaše Jovice ni opravičeval, dasi je tudi o tem sestavil neko vzročno dogodkov, ki žene nesrečnega in neprestano preganjanega človeka naposled v upornost. Kaj bi se ne vžgalo, ako se nabere toliko netiva! In bal se je zanj. Skozi okno svoje sobice je videl na kaznilnici, kjer je gospodaril ječar Meglič, videl je ono pot, po kateri so vedli tiste razburkane dni vsak teden na morišče po več Bošnjakov, ki so jih prišli z orožjem v roki, ali pa takšnih, ki so dali hrano in zavetje upornikom. V pritličju postajnega poslopja so bile pisarne vojaškega sodišča in prav pod njegovo sobico se je nahajala prostorna soba za izpraševanje hudodelecev in prič. Kadar je bilo teh premnogo, se je vršilo izpraševanje, zasliševanje in obsodba na širokem, za postajnim poslopjem ležečem dvorišču, oddeljenem od kazniškega vrta z visokim zidom. Takrat je gledal Vilar na dvorišče, na nesrečne žrtve naglega sodstva. Kako hladnokrvno so se vedli ti nesrečniki! Skoraj bahato so šli v smrt v zavesti, da so muččeniki za neko idejo. Bal se je, da ne bi zagledal med njimi plemenite glave Daničinega brata, ki je posvetil svoje življenje trpljenju, ki mu je usoda s svojim trdim črtnikom zarisala v obličje znake sile in rogoborne odločnosti, ki ga je določila za učitelja in preroka, ki je vzel na svoje rame križ trpljenja in v roko plamenico svobode. Naj je bilo v vstaških četah tudi mnogo razbojnikov, sina hercegovskega vojvode in Daničinega brata ni štel k njim. In ni ga videl med onimi, ki so šli v smrt.

Lisinski je stal na strani Vilarjevih nasprotnikov, ki so trdili, da treba takšne železne nature voditi z železno palico, vendar pa ni mogel ugotoviti obsodbe; ni mu bilo vse jasno. Dobil je takrat z naglim sodstvom mnogo posla. Ta način sodnega reda ne pozna mnogo pisarij; kdor mu je zapadel, hitro z njim na oni svet. Lisinski je dobil toliko opravka na tem polju, da ni mogel več raziskavati inženirjevih zločinov. Odložil je ta proces z dnevnega reda.

Brigadir se je kot vrhovni sodni gospod in čuvar vojaške pravice v tuzlanskem okraju zelo zanimal za inženirja. Odložil se je, da mu o pravem času izkaže milost zaradi levega mostu, ki se je imenoval "generalova čuprija". Poklical ga je v svojo pisarno in sprejel zelo nemilostno. Tako mu je velela opreznost. "Vas dolže nedovoljenih zvez z razbojniki," je rekel in njegov obraz je zdrknil v žugajoče poteze. "Iz poteka preiskave je najmanj to razvidno, da ste jim dajali potuho na vseh straneh. Pred nosom ste imeli orožnike, pa jih niste klicali k izplačevanju dneve. Delavci so smeli slaviti šultana, in niste se ganili, da bi jim zaprli usta. Na kraju strmine ste stali, od koder ste zdrknili v prepad. Tu moramo vsi vleči ob težkem vozu okupacije, vsi moramo biti v enem taboru. Kdor ne gre z nami, je proti nam."

"Nisem mislil, gospod general, da postane človek tako hitro veleizdajalec," je prostodušno pripomnil Vilar.

General mu je z iztegnjenim kazalcem odmignil pred nosom. "Prenagelj obratov, skokov tu ne smemo delati. Tudi jaz bi rad videl red v deželi, a kakor vse kaže, treba počakati, da izumrje rod, ki je videl okupacijo."

"E-e, dve generaciji morate izumreti," je pristavil brigadni adjutant, ki je bil navzoč pri vseh generalovih službenih poslih.

Vilar je kakor pred Lisinskim ugovarjal vsaki točki obtožbe. Govoril je prepričevalno, brez hinavstva, z nanosom mladega entuziasta. Ko je odbijal sumničnega veleizdajstva, se ni topil v mežavni hiperlojalnosti. Iz stisk bosenskih ljudi so se mu rodile široke misli in vsem je dal duška.

"Zakrknjenost, neverjetna zakrknjenost," je šepetal pl. Merks generalu.

"Naj se zgodi z menoj karkoli, pravica je pa le na moji strani," je končal oni svoj zagovor.

(Konec prihodnjic.)

ADVERTISEMENTS

Avstr. Slovensko

Bol. Pod. Društvi

Ustanovljeno 16. januarja 1894.

Inkorporirano 24. februarja 1902 v državi Kansas.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MRATIN OBERŽAN, Box 72, E. Mineral, Kans.
 Podpreda.: JOHN GORSEK, Box 179, Radley, Kans.
 Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
 Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
 Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 33, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 207, Rdley, Kans.
 MARTIN KOCMAN, Box 482, Frontenac, Kans.
 ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, R. 4, Woodward, Iowa.
 FRANK STUCIN, Box 226, Jenny Lind, Ark.
 MATIJA ŠETINA, Box 23, Franklin, Kans.

Pomočni odbor:

WILLIAM HROMEK, Box 65, Frontenac, Kans.
 ANTON KOTZMANN, Box 514, Frontenac, Kans.
 Sprejemna pristojbina od 16. do 45 leta znaša \$1.50.
 Vsi dopisi se naj blagovolijo pošiljati, gl. tajnika.
 Vse denarne pošiljave pa gl. blagajniku.

IMENIK IN NASLOVI URADNIKOV KRAJEVNIH DRUŠTEV A. S. B. P. D. V LETU 1916.

št. 1. Frontenac, Kans.

Predsednik Anton Lesjak; tajnik Fr. Erznosnik, box 410; blagajnik Leo Hromek, box 263. Vsi v Frontenac, Kans. Seja se vrši vsako 3. nedeljo v mesecu.

št. 2. Chicopee, Kans.

Predsednik Karl Lebar; tajnik Andrej Polowich, box 23; blagajnik Frank Stumfoll, box 25. Vsi v Chicopee, Kans. Seja se vrši vsako 2. nedeljo v mesecu.

št. 3. Newburg, Kans.

Predsednik Anton Malis; tajnik John Orožen, box 29; blagajnik Silvester Sraj, box 199. Stanujejo vsi na R. P. D. No. 2, Mulberry, Kans. Seja se vrši vsako 2. nedeljo v mesecu.

št. 4. Mineral, Kans.

Predsednik John Brezovar; tajnik Frank Speiser, box 131, Mineral, Kans.; blagajnik Frank Kuder, Stone City, Kans. Seja se vrši vsako 2. nedeljo v mesecu.

št. 5. Weir, Kans.

Predsednik John Shuberger; tajnik Yodoek Moosbrugger; blagajnik Peter Kukovič. Vsi v Weir, Kans. Seja se vrši vsako 2. nedeljo v mesecu.

št. 6. Yale, Kans.

Predsednik Joe Tršinar; tajnik Joe Grošelj; blagajnik Frank Šetina. Stanujejo vsi na R. B. No. 8, Pittsburg, Kans. Seja se vrši vsako 3. nedeljo v mesecu.

št. 8. Fleming, Kans.

Predsednik Matevž Lomšek, R. B. No. 2, box 82, Cherokee, Kans.; tajnik Jacob Cukjati, R. B. No. 2, Box 83, Pittsburg, Kans.; blagajnik John Bohner, R. B. No. 2, Cherokee, Kans. Seja se vrši vsako 3. nedeljo v mesecu.

št. 9. Radley, Kans.

Predsednik John Lekše, box 107, Ringo, Kans.; tajnik Alex Cukjati, box 81, Radley, Kans.; blagajnik Leo Steinar, Ringo, Kans. Seja se vrši vsako 3. nedeljo v mesecu.

št. 10. Jenny Lind, Ark.

Predsednik Math Bokal, box 13; tajnik Frank Grile, box 37; blagajnik Anton Kolbe, box 102. Vsi v Jenny Lind, Ark. Seja se vrši vsako 2. nedeljo v mesecu.

št. 11. Breezy Hill, Kans.

Predsednik Anton Močnik, R. F. D. No. 2, box 362, Mulberry, Kans.; tajnik Martin Južnik, box 4, Breezy Hill, Kans.; blagajnik John Žordani, Breezy Hill, Kans. Seja se vrši vsako 2. nedeljo v mesecu.

št. 13. Adamson, Okla.

Predsednik Frank Skvarš, box 54; tajnik John Gregorina, box 207; blagajnik J. Gregorina. Vsi v Adamson, Okla. Seja se vrši vsako 2. nedeljo v mesecu.

št. 14. Maynard, Ohio.

Predsednik Constantin Zabunsek; tajnik Louis Enoch, box 343; blagajnik Leo Bregar, box 46. Vsi v Maynard, O. Seja se vrši vsako prvo nedeljo v mes.

št. 16. Franklin, Kans.

Predsednik (ff); tajnik Vincenc Egorshek, box 45; blagajnik Ant. Simončič. Vsi v Franklin, Kans. Seja se vrši vsako 3. nedeljo v mesecu.

št. 17. Carney, Iowa.

Predsednik Vincenc Pirnat, R. No. 4, E. Des Moines, Iowa; tajnik Mike Krantz, R. 4, Des Moines, Iowa; blagajnik Frank Wilfan; stanuje (ff). Seja se vrši vsako 2. nedeljo v mesecu.

št. 18. Winterquaters, Utah.

Predsednik Vine. Raunakar, box 72; tajnik John Reven, box 108; blagajnik Ant. Shumer. Vsi v Winterquaters, Utah. Seja se vrši vsako 3. nedeljo v mesecu.

št. 19. Black Diamond, Wash.

Predsednik Filip Sterning; tajnik John Juvan, box 729; blagajnik Marko Zimmermann, box 264. Vsi v Black Diamond, Wash. Seja se vrši vsako 4. nedeljo v mesecu, začetek ob 9. zjutraj.

št. 20. Elly, Minn.

Predsednik Louis Champa, box 961; tajnik Frank Martinkaj, box 178; blagajnik Jernej Janežič, box 398. Vsi v Elly, Minn. Seja se vrši vsako 2. nedeljo v mesecu.

št. 21. Witt, Ill.

Predsednik Paul Obregar, box 402; tajnik John Repolusky, box 494; blagajnik Ant. Ulehar, box 105. Vsi v Witt, Ill. Seja se vrši vsako 2. nedeljo v mesecu.

št. 22. Huntington, Ark.

Pred. John Navlan; tajnik Anton Fabjan, L. box 32; blagajnik A. Fabjan. Vsi v Huntington, Ark. Seja se vrši vsako 4. nedeljo v mesecu.

John Černe, gl. tajnik.

CENZORSKE MODROSTI.

Od nekdanj imajo cenzorji smolo, da store mnogo več neumnega kakor pametnega. To ne velja le v tem smislu, da so konfiskacije sploh same na sebi neumne, ampak gospodje streljajo tudi s svojega stališča včasih največje kozle, tako da bi se človek vprašal, če ni gospod Bog v svojem humorju nalašč napravil najkratkoumnejše ljudi za cenzorje.

V Avstriji je konfiskatorska modrost že davno doma. Kar so tam že vse zaplenili marljivi policijski uradniki in državni pravdniki, je tako, da bi človek počil. Nekoč se n. pr. spominjamo, da je bila v nekem dunajskem listu zaplenjena pesem. Konfisciran je bil tudi naslov, in čitatelj je moral misliti, da je bilo v verzih kaj silno nemoralnega ali pa državi nevarnega. Toda v prihodnji številki je objavilo uredništvo, da najdejo čitatelji lahko konfiscirano pesem v — Goethejevih zbranih delih, stran ta in ta. Cenzor je bil konfisciral glasovito Goethejevo pesem "Brautnacht", in se je s tem seveda nesmrtno blamiral.

Konfisciran je bil v Avstriji tudi že cesar Jožef II., konfiscirani so bili odlomki iz svetega pisma, da pred dvema leti je bil v "Arbeiter Zeitung" konfisciran — ukaz cesarja Franojožefa!

V ljubljanski "Zarji" je enkrat državni pravdnik konfisciral — odlok policijskega ravnateljstva, s katerim je bila "Vzajemnost" razpuščena, enkrat pa — svoj lastni odlok, s katerim je bil dan poprej konfisciral neki članek.

Humor teh konfiskacij je včasih tako imeniten, da ga ne doseže noben komičar in noben so-trudnik humorističnega lista. V sedanjih žalostnih časih pa morajo biti čitatelji cenzorjem naravnost hvaležni, da jim pribavijo tuintam najimnitnejšo zabavo.

Neki dunajski list je sestavil šopek cenzorskih cvetov, izmed katerih sta zlasti dve čudovito lepi.

Ko je demisioniral prejšnji zunanji minister grof Berchtold, začetnik sedanje vojne in avtor glasovito nesramnega ultimatum, si je neki list dovolil nekoliko kritike tega moža, ki pa ni bila cenzorju všeč. Sestavek se je pričel z vprašanjem. Cenzor je črtal kritiko, vprašanje je pa pustil. In tedaj je članek takole izgledal:

"Mi nismo nergači po poklicu. Poznavalec oseb in razmer bi nas vpričo naše današnje kritike celo vprašal: Veste li, kako izgleda v glavi takega izmučenega državnika? Opišem Vam:

Kar je sledilo dvopičju, je bilo konfiscirano, prazno. In hudomušen čitatelj je čital, da je v glavi takega državnika — prazno.

"Bruxer Volksblatt" je imel članek o draginji. Cenzorju se je zdel razburljiv, pa je črtal vse besede, ki so se mu zdele nevarne, pa tudi proti koncu stavke, ki pravi, da je draginja utemeljena v velikem pomanjkanju živil, kar odeluhi sami vedno trdijo. Zadnji stavek se mu je pa zdel nedolžen; pa ga je pustil. Toliko se ni potrudil, da bi bil ves odstavek še enkrat prečital, in sedaj je izgledal spisek takole:

"Od dne do dne je položaj mučnejši. Draginja v našem mestu dobiva doslej nedoseženo mero. Prebivalstvo gleda žalostnim česom v oči. Moke je tukaj. Siromašnejši razred ima v pravem smislu besede jesti. Vlada se briga za usodo prebivalstva in tudi oblasti stoje na višini svoje naloge. In ravno nasprotno je res..."

Tako nadomeščajo konfiskacije humoristične liste.

PANAMSKI KANAL.

Guverner Goethals, ki vodi upravo v panamskem kanalskem pasu, je pravkar objavil svoje prvo poročilo izza časa, ko je bil kanal otvoren. To poročilo kaže, da so znašali skupni stroški tega prekopa 357,436,048 dolarjev.

To je velika svota, če jo gledamo samo zase. Toda pozabiti se ne sme, da je ta prekop spojil dvoje največjih oceanov sveta, da je ladjam prihranil vso dolgo pot okrog južne Amerike in nevarnosti morja okrog Patagonije. Panamski prekop je zblizal oddaljene narode, prihranil je neizmerno mnogo časa; po pravici se lahko prišteva največjim kulturnim delom sveta, in sam pospešuje kulturo.

Če se vpošteva ogromna korist, ki jo prinaša panamski prekop, tedaj je treba priznati, da je bila investicija za to velikansko delo prav majhna.

Pravo merilo pa šele dobimo, če primerjamo izdatke za to delo s stroški drugih podjetij, zlasti če primerjamo žrtve te zgradbe, te ustvaritve, z žrtvami uničevanja.

SRBSKA TRAGEDIJA.

Glasilo avstrijske socialne demokracije "Arbeiter Zeitung" ima sledeči zanimivi članek o usodi Srbije:

Strasna je usoda narodov, katere je postavilo predzgodovinsko preseljevanje na mejo dveh kultur. To so izkusili Poljaki na severu, in isto tudi Srbi na jugu. — Tam ob Savi sta se naprej križali skozi stoletja grška in latinska kultura, Bizane in Rim. Rodovom, ki so se naselili ob gorenjem toku Save, so oznanjevali rimski duhovni evangelijski v latinskih pismenah, rodovi ob dolnji Savi in ob njenih dotokih s Krnsa so prejel Kristusov nauk in abeceda od grških menihov iz Carigrada: tako je začel narod geografsko in dve kulturni sferi. Toda ta razde-

S svoto, ki je bila potrebna za panamski prekop, ki se pokrili stroški sedanje evropske vojne komaj za pet dni.

Se je ustvarjanje cenejšo od uničevanja, toliko cenejšo, da se ne more niti primerjati. Ali je treba še dokazov, da sloni naša družba na slabih temeljih in da je njena sedanja organizacija nezdrava? Če pa je tako, tedaj je treba delati, da se postavi na boljše temelje in da se ozdravi. Zdravilo je socializem!

Reuterjev dopisnik v Bombayu v Indiji, ki je poročal, da je mohamedanska indijska liga prekinila svoje seje, je zopet sporočil, da je omenjena mohamedanska liga izrazila na svoji zadnji seji resne zahteve po samostojnosti Indije pod angleško zastavo. Zatrjujejo pa, da ne zahtevajo te ustavne spremembe takoj, temveč po vojni, ko se prenove in izpremeni vladna oblika vsega angleškega kraljevstva. V splošnem pa so izrazili na omenjeni seji zastopniki indijskih mohamedancev zaupanje in zvestobo do angleške vlade in svojo zadovoljnost z upravo sedanjega indijskega podkralja, barona Hardinge.

V Avstriji se je zgodilo nekaj čudnega. Prepovedali so knjigo, ki je izšla v Nemčiji in je tam dovoljena. Kaj obsega knjiga, je lahko uganiti po naslovu, ki se glasi Berlin — Bagdad.

General Victoriano Huerta, bivši mehiški začasni predsednik, ki je bil te dni operiran, se nahaja baje v zelo nevarnem stanju, kakor je zatrdil njegov zdravnik. Že večkrat so poročali razni časopisi, da je general Huerta zelo bolan, v zadnjih dneh pa se je njegovo stanje zelo poslabšalo in je malo upanja, da bi ozdravil.

Štirje črneči so bili ustreljeni, dva sežgana v njuni bajti, dva bela zasledovalca resno ranjena in več drugih belecev je odneslo lahke poškodbe v bojih blizu Blakely, Ga., ker je bil tam usmrčen Henry Villipigue, plantažni nadzornik. Villipigue je bil ustreljen iz zasede po prepisu z nekimi črneči. — Sodnik Linč in — kultura!

Ford je lahko vesel, da je odnesel brez škode pete iz Evrope. Kristusu, ki je tudi hotel prinesiti mir ljudem, se ni tako gladko posrečilo.

Iz Lansinga, Mich., poročajo, da je zapisano Fordovo ime na republičansko kandidatsko listo za prezidenta pri letošnjih primarnih volitvah. Državni tajnik stranke pravi, da je dobil dovolj peticij za ta namen. Neumni kandidirajo neumnega, allright.

Senator Chamberlain, predsednik senatnega odseka za vojaške zadeve, ima svojega konjička, ki ga jaha ob vsaki priliki. To je japonski napad na Ameriko. Kakor fikсна ideja se ga drži to. V Republic Clubu je pristašen oborožene pripravljenosti razlagal tole:

Na obrežju pacifičnega oceana je danes več japonskih veterancev iz rusko-japonske vojne, kot šteje redna vojska Zedinjenih držav mož. Ti Japonci so bili "zasajeni" v to deželo, da dajo Zedinjenim državam odločen udarec, če pride do vojne med Japonsko in Ameriko."

V Milanu je v občinskem svetu socialistična večina. Tudi župan je vsled tega socialist. Dne 24. novembra je imel, kakor poroča "Avanti", govor v spomin padlim vojakom. V tem govoru je dejal:

"Utrjuje se naš ideal človeškega bratstva, kateremu se nismo nikdar odrekli. Kakor vedno se čutimo dobre socialiste in dobre Italijane obenem, in želimo, da premaga kmalu vse to klanje in vse te bolečine trajen mir, ki naj bo po mnogo obrekovani Zimmerwaldski resoluciji osnovan na osvoboditvi potlačanih narodov in podjarmljenih množic." Tako govori v času vojne socialističen župan.

Independent Labour Party, ki stoji ves čas na strogo načelnem socialističnem stališču, ima sedaj v Londonu 152,431 članov. Prirastek na pram stanju pred enim letom znaša čez 52 odstotkov. Socializem torej na Angleškem napreduje.

Kakor ni mogel posamezen človek ali pa kakšna posamezna klika uprizoriti vojne po svoji volji, tako je tudi noben Ford ne more ustaviti. In za ameriško temeljitost je res slabo znamenje, da so se našli še v kongresu ljudje, ki se hoteli, da se izreče Fordu nekakšno oficijelno priznanje za njegovo mirovno komedijo.

litov je bila samo mala razpoka v primeri z brezdomom, katero je nastalo med zapadom in vzhodom po roparskih pohodih osmanskih Turkov. Turki so obvladovali deželo na desnem bregu Save tekem štirih stoletij (od 1459 do 1809.) ter popolnoma odločili ta narod od zapada. V teku štirih stoletij je izginila ta dežela s površja zgodovine: Srbi so postali podložni osmanskim posestnikom, in le v nesmrtnih narodnih pesmih o starih junaških bojih prednikov na Kosovem polju, v narodnih pesmih, katerih ni nihče drugi slišal, kakor poslušajoči vaščani, katere tudi niso bile druge zapise, kakor v spominu dečkov in slepcev, je živ spomin na uničeno veličino nekdanjega srbskega kraljevstva. Tako je bila srbska duša izobrazena: umetniško in bojevito, roman-

tično in hrepeneče po nekdanji veličasti. Srbi niso tako trezni, gospodarski, delavni in praktični kot Bolgari, so pa veliko bolj bojeviti, dejanjaželjni in umetniški.

Na srbskih tleh je divjal od začetka nove dobe boj med zapadom in islamom. Cesarji starega nemškega kraljevstva so se poldrugo stoletje bojevali s Turki za posest Ogrske, začeli leta 1524, in kmalu tudi za Srbijo. Od 1524. do 1683. so prodirali Turki proti vzhodu ter dospeli celo prav pod obzidje Dunaja. Združeni Nemci in Poljaki so jih zapodili nazaj. Leta 1686. so osvobodili Budim, ki je bil torej skoro 150 let v turški posesti, leta 1687 so pridobili zopet nazaj Hrvaško in Slavonijo, leta 1697. so osvobodili spodnjo Ogrsko z zmago princa Evgena pri Zenti. Nova turška vojna (1716

do 1718) je osvobodila ostali del Ogrske in v tej vojni je prišel princ Evgen 16. avgusta 1717 v Beograd. V miru v Požarevcu je moral odstopiti turški sultan cesarju Banat, Vlaško in oni del Srbije, ki leži med Moravo in Drino. Od tega časa je pripadala zapadna Srbija in severna Bosna Avstriji 21 let. V miru v Beogradu (18. septembra 1739) so pripadle po štiriletni vojni s Turki Srbija, Bosna in Vlaško zopet velikemu mogulu v Stambul, Donava in Sava sta ostali od tega časa trdna meja med srednjo Evropo in orientom.

Čudno je izpreminjajo zgodovine. Srbi so gledali po belgrajskem miru poldrugo stoletje po osvoboditvi onstran Save. Ako so turški gospodarji le prehu do pritiskali na srbskega kmeta, potem je pobegnil ponoči v čolno preko de-roče reke v Srem, Bačko ali Banat ter si poiskal tu novo domovino. Oni okraji, mogoče najrodovitejši v Evropi, so bili vsled neprestanih turških bojev opustošeni. Cesar Leopold I., Karol VI., Marija Terezija in Jožef II. so dali Srbom zemljo in privilegije, in ti so se naselili globoko na Ogrsko; celo patriarh srbske cerkve se je preselil iz Peča na macedonski planjavi v Karlovece.

Ob onem času, ko je vodil Andrej Hofer Tirolec v boj proti Francozom in Bavarcem, je praznoval tudi srbski narod svoje vstajenje, opirajoč se na svobodne Srbe v monarhiji. Črni Peter, ustanovitelj sedanje vladajoče dinastije, je vodil leta 1804. vstajo proti osmanskim gospodarjem; 12. decembra so osvobodili kmetje Beograd ter poklali posadko janičarjev. Iz lastne moči so zavrnili leta 1809 in 1810 od vseh strani v deželo vdirajoče čete turškega velikega mogula ter jim je bilo v miru v Bukareštu (1812.) obljubljeno, da bodo puščani v miru. Toda že naslednje leto so udreli tri turške čete preko Donave. Morave in Drine v deželo in Črni Peter je moral vstopiti na avstrijska tla. Namesto njega je začel leta 1815. boj proti Turkom Miloš Obrenović, ustanovitelj prejšnje kraljevske dinastije. Potem ko je bil leta 1817. Črni Peter, ki se je med tem povrnil, zavratno umorjen, je bil 6. junija proglašen Miloš za dednega kneza.

Od onega časa je Srbija neodvisna, od onega časa sta tudi oba kneževska rodova, Karagjorgjevići in Obrenovići, neprestano rivalizirala med seboj. Zlodejstvo iz leta 1817 se je krvavo ponovilo 11. junija 1903.: zadnji Obrenović, ki je veljal za prijatelja avstro-ogrške monarhije, je bil umorjen v belgrajskem konaku z njegovo ženo vred, in 15. junija je izvolilo ljudsko zastopstvo Petra iz rodu Karagjorgjevičev za kralja: Srbija je nastopila usodepolno pot k ustanovitvi velikega srbskega kraljevstva.

Mnogo krvavih dni je videlo ono mesto ob steku Save in Donave, in zastava na njegovem gradu se je mnogokrat menjala. Mnogo krvi so popila ondotna tla: ta zemlja je križišče narodov, svetovnih oblasti, kultur, zemlja, katero je posvetila zgodovinska usoda, in tragična je usoda narodov, katere je zgodovina poklicala, da si zgrade na njej svoje koče.

Dohodki od patentov.

Neverjetno visoke dohodke donajajo patenti ne samo iznajdbam, — temveč še bolj družbam, ki so se ustanovile v njihovo izkoriščanje. Auerjeva plinova žarila na primer, ki so bila patentirana že leta 1885, so ne samo iznajditelja napravila za milijonarja, ampak tudi raznim delničnim družbam v Avstriji, na Nemškem in Angleškem pridobila velikansko premoženje. Enako je s kavčkovimi obroči na kolesih pri bielikljih. Ena sama taka pnevmatik-družba je prodala milijone in pa milijone takih obrocev, ki so se v začetku prodajali po 60 K komad. Iznajditelj je dobil takoj v začetku za patent 350,000 K. Velikokrat čisto priprste patentirana iznajdbe prinese največ dobička. Tako je na primer neka priprosta priprava, s katero se vogali pri škatljah spenjajo, v par letih obogatila iznajditelja. Znana ustna voda "Odol" je prinesla milijone. Veliko patentov pa seveda leži neoprabljenih pri patentnem uradu, ki iznajditelju niso prinesli še drugega, kot razočaranje.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDIŠTVA.

IZHAJA VSJ KI TOREK.

— Lastnik in izdajatelj: —

Jugoslavanska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglašiti po dogovoru. Pri spremembi bivalnosti je poleg novega naznani tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. socialistične zveze v Ameriki. —

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je posiljati predsedniku družbe

Fr. Podlipcu, 5039 W. 25. Pl. Cicero, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by

South Slavic Workers' Publishing Company Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year. — — — —

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

O BREZPOSELNIH.

S kapitalistično družbo so nekatere socialne bolezni tako organsko združene, da jih ni mogoče odpraviti za nobeno ceno kakor s porazom kapitalističnega sistema, ki se mora nadomestiti s sposobnejšo družbeno uredbo. Po vsem dosedanjem znanju more biti to le socialistični sistem.

Med neizogibne posledice kapitalizma spadajo vojne, lastninski zločini, samomorji, prostitucija, zgodna umrljivost, zlasti umrljivost otrok, gospodarske krize in bankroti, draginja, lakota, brezposelnost.

V Ameriki pustoši sedaj ravno zadnji strah z brezprimerno silo in poraja še tisoč drugih groz. Velika brezposelnost nikdar ne mine brez vsakovrstnih nesreč, brez katastrofalnega stradanja, samomorov in zločinov. Posledice te more so hude, če sočasne; veliko jih je pa tudi trajnih in zato še bolj nevarnih.

Dolga brezposelnost vrže človeka najprej v bedo. To je začetek vsega gorja. Revščina zatira in naposled ubije vsako moralno moč. Kruha ne morejo nadomestiti nobeni pobožni nauki, ne tolažbe z nebesi in groznje s peklom, ne zakoni in kazni. Tisti, ki niso bili nikdar lačni, ne morejo vedeti, kaj je lakota, zato tudi nimajo pravice, da bi moralizirali.

Moderna veda z vso odločnostjo potrjuje stari latinski pregovor: Mens sana in corpore sano — zdrava duša v zdravem telesu. Oslabljen organizem mora izgubiti duševno silo; čim večja je telesna beda, tembolj se krči odporna moč proti izkušnjavam. Kadar preostaja tisočerm, morda milijonom ljudi le alternativa: Zločin ali pa pogin — je logična, neizogibna posledica velikanstva pomnožitev zločinov.

Pogostoma pa je človek že s prvim pregreškom obsojen na propad. Iz kaznilnice vodi pot le malo klad v pošteno življenje. Značaji, ki niso iz jekla, se kaj lahko nauče, da prinašajo tatvine in ropi več kakor pošteno delo in da tudi riziko ni nič večji. Tako meče brezposelnost cele trume sicer dobrih, za drugačno življenje namenjenih delavcev v capinski proletarijat, odkoder za večino ni več rešitve.

Koliko ljudi se nalezijo v bedi smrtnih kali, koliko pogine otrok ob nezadostni hrani in v mrazu — to so poglavja, ki jih osvetluje statistika z groznimi številkami.

Meščanska družba sama je že več kakor enkrat občutila strašne učinke brezposelnosti mas. Revolte sestradancev napolnjujejo cele strani zgodovine; četudi ne morejo prinesiti obupanem trpinom rešitve, ker svinčene ne nadomeščajo kruha, vendar napravijo lahko ogromno škodo, ker je njih taktika vedno slepa in besna.

Brezposelnost spremlja kapitalistično gospodarstvo kakor senca človeka. Njen problem se ne more rešiti v sedanji družbi. Ali to ni opravičeno za družbo; kajti če se v sedanjih razmerah ne da odpraviti, se vendar lahko omeji in njene posledice se lahko omili.

Kakor 2x2=4, tako je razumljivo, da povzroča brezposelnost enih preobilno delo drugih. Ako

delajo štirje delavci po deset ur na dan, bi jih pet lahko imelo zaslužka, če bi delali po osem ur; pri 4000 delavcih znaša diferenca že 1000, pri štirih milijonih pa cel milijon.

Popolnoma smotremo se more delo organizirati le na socialistični podlagi. Gotovo. Ali bolje kakor sedaj bi se lahko organiziralo, če bi država prevzela industrijo in prometne uprave; s centralizacijo bi jih lahko uredila, da bi se boljše prilagale dejanskim potrebam, pa bi lahko delo razdelila tako, da ne bi ostajale cele armade delavcev na cesti.

Organizacije, ki dajejo svojim članom podpore za slučaj brezposelnosti, so pokazale, da se z zavarovanjem zoper brezposelnost lahko dosežejo uspehi, ki vsaj zmanjšajo bedo. Ali to skrb bi morale prevzeti javne institucije, država, dežela in občina. Razni poizkusi v tem oziru so se v Evropi dobro obnesli, zlasti takozvani gentski sistem kaže dobre učinke.

Kaj pa so storili na tem polju ameriški političarji? Vprašajte jih, kaj mislijo o sedanji brezposelnosti, kaj so storili proti temu strašilu, kdaj so nastopili za zakoniti osemurni delovnik, kdaj za podzavljenje industrij, železnice i. t. d., koliko milijonov je dovolil kongres, koliko zakonodaje za zavarovanje proti brezposelnosti.

Ko vam bodo morali priznati, da so se za vse to brigali, kolikor za lanske sneg, jih boste spoznali in razumeli, da je smerten greh, če se poteguje delavec še za te stanke in če se ne pridruži tisti edini, ki zastopa njega in njegove interese, in v kateri ni samo bacek, ki mora drveti za ovnom z zvonom.

ŽENSKA VOLILNA PRAVICA V SENATU.

Nekoliko se stvar vendar giblje. Odbor zveznega senata, ki se bavi z vprašanjem ženske volilne pravice, je izdelal poročilo o predlogu Susan B. Anthony, da naj se vpelje ženska volilna pravica z izpremembo ustave. Poročilo je ugodno za predlog.

Odbor razlaga, da je splošna volilna pravica moških naravna posledica republikanskih institucij. Potem pa nadaljuje, da se "vsak razlog, ki se more navesti za splošno volilno pravico moških, lahko z enako veljavo navede za splošno volilno pravico moških in žensk".

Na ugovor, da ne morejo ženske služiti z orožjem, odgovarja odbor:

"V sedanji vojni je ženska prevzela mesto moških v vseh mogočih industrijskih poklicih družbe, podprla je njegovo vlogo, izdelovala je njegovo orožje, izpolnjevala je njegove zakone; obvezovala je njegove rane, pokopavala je njegove mrtve in bila je njegova družica na bojišču".

Na drugem mestu pravi poročilo: "Če se je narod že pred pol stoletja odločil, da je omejil državno avtoriteto nad volilno pravico s tem, da je zrušil diskvalifikacijo barve, ni nobenega razloga, zakaj da ne bi nadaljeval in zrušil tudi diskvalifikacijo spola".

Poročilo so podpisali demokratični senatorji Thompson, Owen in Hollis in republikanci Sutherland, Clapp in Jones. Demokrat Ransdell je glasoval za poročilo, njegovo ime pa ni bilo med podpisniki, ko je bilo poročilo predloženo. Republikanec Catron iz New Mexico ni soglašal s poročilom in senator Johnson iz South Dakota je ni podpisal.

V odseku je imela ženska volilna pravica vsekakor večino, in to je že napredek.

Legar v Mehiki.

Medtem ko se zdi, da je domača vojna v Mehiki precej končana, prihajajo iz dežele druge žalostne vesti, ki seveda ne prinašajo nobenega posebnega iznenadenja. Vojna ni nikdar nesreča sama zase, temveč ima vedno spremljevalke, ki dopolnjujejo njeno pogubno delo. Med te spadajo draginja, lakota in nalezljive bolezni. Kolikor je posneti po poročilih, razsajajo te sedaj prav hudo v Mehiki, posebno pa legar. V glavnem mestu je okrog tridesetstotosek oseb tifoznih. Najhujeje pa je, da so razmere za boj proti tej kruti bolezni v obubožani deželi zelo slabe. Denarja ni, zdravnikov ni, zdravil ni in bolnišnice ni, tako da se je vlada obrnila do Zedinjenih držav za pomoč.

Neorganizirani.

Kapitalisti so naravnost navdušeni za neorganizirane delavce. To navdušenje izvira seveda le iz mržnje do organiziranih in iz kalkulacije, da je neorganiziran delavec pripravljenji predmet izkoriščanja. Sicer bi privoščili vsem delavcem brez razlike, da bi šli v pekel, če jih ne bi nujno potrebovali, da jim kupijo bogastva.

V vseh kapitalističnih računih je profit glavna reč. Okrog njega se suče vse. Vanj upirajo oči, in to jih tako zaslepljuje, da pogostoma ne spoznajo svojih pravih interesov. Misel, da je neorganiziran delavec boljši od organiziranega, je namreč tudi s kapitalistovega stališča zelo napačna in porojena iz kratkovidnosti.

Kakor vsak človek je tudi delavec celota, ki se ne more razdeliti v oddelke in vsak od njih napolniti z drugim značajem. V vsakem razredu človeške družbe so lahko slabi, značajni. Ali če je delavec slab karakter, se to ne izraža le v tovarni, temveč povsod, zlasti pa napram njegovim tovarišem. Velja pa tudi obratno: Delavec, ki je pošten v družbi svojih razrednih tovarišev, je pošten tudi drugod. Delavec, ki ima bistre oči za svoje razredne interese, jih ima tudi za delo.

Da je proletarec organiziran, mora imeti zdrave možgane v glavi. Neumnež misli tako, kakor ti iste uboge reve, ki se včasih oglašajo v slovenskih listih, češ kapitalisti vendar morajo biti, kdo bi nam pa sicer dal delo? Taki z železnimi žebli zabiti junaki mislijo, da je največja čednost prikupiti se gospodarju, že zato, da ima človek "ljubi mir." Za organizacijo niso taki ljudje, in če ima modrijan te vrste člansko knjižico kakšne unije, lahko stavi, da je le zato pristopil, ker je bil prisiljen ali pa, ker je v svojem neznanju mislil, da bo dobival od organizacije kakšna bogastva ali pa kakšne druge vidne dobičke. Pravzaprav se tak človek še ne more šteti za organiziranega.

Kdor je pa iz prepričanja in iz spoznanja razmer član delavske organizacije, je pameten in razsoden.

Dejal bi človek, da so to lastnosti, ki so tudi kapitalistu koristne. Kajti pameten in razsoden delavec je tudi pri delu več vreden od neumnega in nerazsodnega. In jasno je, da bo tudi njegovo delo več vredno.

Vsega tega pa kapitalisti večinoma ne uvažujejo, kajti oni vidijo le to, da se bojuje organiziran delavec za svoje pravice, neorganiziran pa potrpi vsako krivico. Oni računajo, da je zadnji zadovoljen z vsako mezdo, prvi pa zahteva plačo, ob kateri je mogoče človeško živeti. Pozabljajo pa, da imajo od boljše plačanega dobrega dela sami mnogo večjo korist kakor od slabo plačanega slabega.

In še na marsikaj drugo znajo pozabiti kapitalisti. Če pa izvedo posledice njihovega egoizma in njihove kratkovidnosti v krvavih evetovih, tedaj strme v dogodka z izrazom začudenja, presečenja in nerazumevanja.

Youngstown — to je taka šola.

Kapitalistični listi poročajo, da so tam delali delavci različnih narodnosti. Zamlčujejo pa, da je masa delavstva neorganizirana, in sicer po krivdi družbe, ki je odpuščala izučene delavce, ko je izpopolnitev strojev omogočila, da so se nastavlili neizučeni. Vsak poizkus, da bi se to delavstvo pri-

dobilo za organizacijo, so pa jeklarski baroni brutalno onemogočili. "Neorganizirani delavci so raja; oni bodo že plesali, kakor jim bomo žvižgali mi" — so mislili kapitalisti. In sedaj vidijo, da prenaša tudi raja le tako dolgo suženstvo, dokler ne postane nemogoče.

Razlika je pa ta: Organizirani delavci gredo kulturno v boj za svoje pravice, neorganizirana raja pa zbesni in podivja. Organizacija preudari, kakšna sredstva so potrebna za doseg namena; raja nima preudarnosti, raja ne zna presoditi sredstev in izgubi svoj lastni cilj izpred oči.

Kakšen dobiček imajo youngstownski delavci od tega, da je šest blokov hiš požganih? Koliko jih je iz izgubi svoj lastni cilj izpred oči? Kaj je to koristilo njihovim stavki?

Ni, ni, ni.

Dobro organizirano delavstvo bi vedelo ob začetku svojega boja, da si ne more z nerazsodnim uničevanjem prav nič pomagati, da škodujejo taki požigi delavcem samim in njihovim tovarišem. Že zato, da ne trošijo po nepotrebnem svojih sil, ne bi organizirani delavci poizkušali take nemiselnosti taktike.

In še nekaj drugega je.

Razni poročevalci pripovedujejo, da so se zadnje dni videli tuje v mestu, ki so ščuvali maso. Mi jih nismo videli, pa ne moremo trditi, da so bili. Toda mogoče je, in izza vsega, kar se je zadnje mesece že poizkušalo v Ameriki, tudi ni neverjetno.

Pravimo pa, da bi bili taki poizkusi ostali brez vpliva, če bi bilo jeklarsko delavstvo organizirano. Kajti organizacija, ki ve, čemu in zakaj vodi boj, zna tudi skrbeti, da se ne izrabi njen boj v tuje namene in da ne učinkujejo tuji vplivi na delavstvo.

Organiziran delavec ve, kje je v slučaju štrajka njegov prostor, kje dobi informacije, kdo je upravičen, da govori v imenu organizacije in mu daje navodila. Organizirani delavci sklepajo vse, kar je potrebno, na svojih sejah in shodih; tam se ne more uveljaviti noben tuji vpliv, in kdor bi hotel izkoristiti boj za kakršnekoli druge namene, bi se pri organizaciji kruto urezal. Organizirani delavci ne potrebujejo nobenih "simpatizantov", ki nastopajo sicer v imenu "delavske stvari," pa delajo vse na svojo pest. Svoj boj vodijo organizirani delavci sami.

V Youngstownu niso bili organizirani. V boj jih ni povedlo jasno spoznanje pravice in moči, ampak le neznanjski pritisk. Za sistematičen boj niso bili pripravljeni. Izkušenejše vodstva niso imeli. In sami niso bili izkušeni. Tako niso mogli zavarovati svojega boja zoper tuje vplive, niso mogli preprečiti "sodelovanja" elementov, ki niso imeli z njihovim bojem nobenega opravka, in sedaj mečejo nanje odgovornost za dejanja, katerih niso zakrivali sami.

S tem, da ovirajo organizacijo delavstva, greše kapitalisti bolj zoper splošne interese družbe, kakor nevedni in nezavedni ljudje, ki postajajo žrtve kakršnegakoli brezvestnega hujškanja. Vso nesrečo, ki se je zgodila v Youngstownu, imajo v zadnji vrsti jeklarski magnati na vesti. In največ so zagrešili s svojim neumnim in trmastim oviranjem organizacije.

Kajti organizacija pomeni boj za pravice, ampak organizacija pomeni tudi kulturo.

Fordovi stroški.

Iz Kodanja poročajo dne 5. januarja, da so stroški Fordove ekspedicije do tega dneva dosegli tristošeststo dolarjev. Računajo pa, da bodo narasli na pol milijona.

Za tisto premoženje, ki so ga ustvarili Fordovi delavci, je to svota, ki jo velekapitalistični "idealisti" pač lahko utrpeli. Ali pol milijona je vendar pol milijona, in naposled je le res, da bi se s tako svoto lahko storilo marsikaj pametnejšega. Henry Ford je po kapitalističnih zakonih gospodar "svoje" denarja in lahko stori z njim, kar hoče. Ako ga sežge, mu tudi ne more nihče braniti.

Zato je pa vendar vredno vprašati: Ali se je ta izdelek izplačal? Ali je bilo kaj pameti v tem eksperimentu?

Henry Ford se je bil peljal v Evropo in je raztrbil po vsej Ameriki, da gre tja delat mir. Seveda je odnesel brzovoz to vest takoj tudi čez morje. Ali medtem, ko so se na oni strani luže po zaslugi norčevalov iz tega projekta, so se našli v Ameriki neštevilni časopisi, ki so jemali vso stvar resno ali pa so se vsaj delali, kakor da jo jemljejo resno. In še sedaj se nekateri veljavni ljudje, sodniki itd. jeze, da je Ford marsikomu predmet zasmehovanja.

Ali v resnici je porogljivost najblajše izmed vsega, kar se more posvetiti detroitskemu romarju, ki misli, da je velik, zato ker ima milijone in da se premore z denarjem vse. Dolar je pač velika moč, ali boga le še ne napravi iz svojega lastnika.

Ford in vsi njemu podobni romantiki so veliki otroci, in beseda, da je zgodovina učiteljica življenja, nima zanje veljave. Avtomobilski fabrikant je živ dokaz, da je človek lahko zelo bogat, pa kljub temu zelo kratkoviden in izven svojih kupejskih interesov zelo nerazumen.

Po meščanskih šolah uče otroke na ta način zgodovine, da so jo vso, od Adama pa do Hindenburga "naredili" posamezni "veliki" ljudje. V naših dneh se smatra kajzer Vilče prav posebno za takega izvoljenca; on in gospod Bog držita sedaj usodo sveta v svojih rokah, Viljem še malo bolj kakor Bog.

Forda je pa obšla enaka "kraljevska ideja". Konkurrirati hoče z Vilčkom. Kajzer je "naredil" vojno, Ford jo misli pa ustaviti. Ford hoče, in zgodovina mora ubogati.

Ampak — zgodovina noče. Zgodovina se kratkotalno ne zmeni za Forda in njegovo voljo in njegovo ekspedicijo. Zgodovina gre dalje svojo pot in njeni dogodki se ne ravna po volji nobenega posameznika, temveč po — svetovnih pogojih. Tudi Vilče ni "naredil" vojne, kajti če ne bi bilo pogojev za to grozno svetovno klanje, bi se bil katerikoli cesar ali kralj lahko drl nočindan, da hoče vojno, pa je vendar ne bi bilo.

Bilo bi res preveč površno, ako bi hotel kdo z eno samo besedo označiti vzrok tega strašnega konflikta. Tudi izraz "kapitalizem" ne izrpa vsega. In vseh koncev in krajev se je znašla snov na grmado, ki je naposled morala vzplamteti. Ali glavni razlog, ki bi sam zase popolnoma zadostoval, je vendar gospodarska tekma Anglije in Nemčije, ki je izključevala sporazum. Nič ne de, če se na Nemškem in v Angliji marsikdo ne zaveda pravih nagibov; nič ne de, če si na Francoskem, Ruskem, v Srbiji niso na jasnem, da se bojujejo pravzaprav za angleške interese, v Avstriji, Turčiji, na Bolgarskem pa ne, da nosijo za Nemčijo svojo kožo na trg. Tudi nič ne de, če ima vsaka dežela oziroma vlada vsake dežele še svoje posebne želje in cilje. Glavni, vse druge zatemnjujoči konflikt je med Nemčijo in Anglijo; to je boj za velike trge, boj za trgovinska pota, boj za gospodarsko nadvlado. To je vojna kapitalističnega imperializma.

In tak boj misli Henry Ford ustaviti, če povede par ljudi iz Amerike v Evropo in napravi tam par govorane?

Vse svetovni gospodarski položaji ni temu dolarskemu gospodu nič. Vojna se mu zdi nekaj takega kakor predstava v gledališču: kadar se hoče, se lahko prične, kadar se hoče, se lahko neha. Fordu se zdi, da je klanja dosti, pa se pelje v Evropo, povedati svoje mnenje onim — ki vedo o tem klanju praktično mnogo več od njega!

Fordova ekspedicija je bila fiasco, preden se je pričela, in zato se ni mogla končati drugače kakor s fiaskom in z blamažo. Ako bi si bil avtomobilski multimilijonar rajši kupil nekoliko socialno znanstvenih in socialističnih del, bi bil imel mnogo manjše stroške, pa bi se bil mnogo več naučil. Zlasti bi se bil lahko naučil temeljne resnice, da so vsi dogodki odvisni od pogojev, ki tiče v razmerah in ki jih ne premakne noben posameznik, tudi če je — večji od Forda.

SLABOMISELNOST IN ZLOČIN

Po dvamesečnih poizkusih je izjavil policijski komisar Woods v New Yorku, da otvori policijski odsek nov oddelek za opazovanje zločincev, da se določi, koliko je med njimi umobolnih. Ta oddelek se bo nahajal na policijskem glavnem stanu. Woods pravi, da je pet odstotkov zločincev, ki pridejo v roke policije, slaboumni. Zato misli, da se taki zločinci, ki se iz slaboumnosti pregreše proti postavam, kadar se jim nudi prilika za to, ne smejo kaznovati, kakor zdravi, odgovorni ljudje, temveč jih je treba zdraviti, da se po možnosti napravijo iz njih boljše ljudje.

Nekega jetnika n. pr. so aretirali, ker je okradel nekega uradnika, ter mu grozil s smrtjo. Na vesti je imel že celo vrsto zločinov, ki so se začeli že leta 1907. Obsojen je bil na deset let ječe v Sing Sing, vendar pa spada v norišnico, ker nima bolj razvite pameti, kakor 11—12leten otrok.

Podobni slučajji so se primerili tudi pri drugih zločincih, ki so bili obsojeni v dolgotrajno ječo, dasi se je pri zdravniških preiskavah dognalo, da imajo sila slabo razvite možgane, manj kakor pa čisto navadni mladi otroci. Taki zločinci se po prestani kazni zopet lotevajo svojega starega življenja in so kot taki vedna nadloga samim sebi in oblastim, dasi svoje nesreče niso sami krivi.

Nič ni boljše, kakor da se ločijo bolni na umu od onih, ki so pravi zločinci, ter pošljejo v bolnice. S tem se bo prihranilo mnogo nepotrebnih pregledov policiji in tudi razmere se bodo zboljšale.

Lepo in prav. In zadnji čas je že, da se napravi razlika med bolnikom in hudodelcem. Le ne vemo, če ne pride država v hudo zadrego, ako bo hotela postopati popolnoma dosledno. Kajti če bi hotela biti "pravica" res pravica, bi ostalo za kaznovanje tako malo zločinov, da bi ena sama ječa v Zedinjenih državah čezinč zadostovala. Ogrorna večina prebivalcev kaznilnic gotovo po pravici ne spada tja, kjer je, temveč v bolnišnice, v zavetišča, ali pa — na pošteno delo.

Umobolnega kaznovati je prav tako okrutno kakor je bila včasih okrutna tortura. Toda — kdaj je um bolan? Psihijatrija je sicer zadnje stoletje mogočno napredovala, ali vseh ugank še ni rešela. Nešteta vprašanja so temna, v nešteti rešeh si še strokovnjaki nasprotujejo, o čemer se vsakdo lahko prepriča, ako zasleduje izvedniška mnenja pri sodiščih.

Ni li n. pr. um človeka, ki par dni ne je, bolan? Ni li njegova odporna moč tako oslABLJENA, da kratkotalno ne more premagati izkušnjave?

To je eden izmed neštevilnih primerov, ki bi jih lahko navedli — izmed primerov, ki v svoji mnogobrojnosti dokazujejo, da je kapitalistični družbi kratkotalno nemogoče rešiti problem zločina. Ona lahko "reformira", to se pravi krpa in šušmari, ali kaj temeljitega ne more izvršiti. Kar razkriva veda o zločinu, je le materializem za bodočnost, nauk, katerega se bo lahko posluževala nova družba, ki bo imela ne le voljo, ampak tudi sposobnost, da odpravi zločin.

Obtožen komisar.

Proti bivšemu prometnemu komisarju Woodu v New Yorku se že dlje časa vodi preiskava zaradi grafta. Komisija državnega senata v Albany se je dolgo bavila s to rečjo; ali včas je gospa Pravica že tako preobložena z delom ali pa na drug način zadržana, da ne more priti s kakšnim slučajem nikamor. Sedaj je pa že guvernerju Whitmanu zmanjkalo potrpežljivosti, pa je pisal distriktnemu pravdniku Adwardu Swannu v New York, naj se takoj loti te zadeve.

Glavne točke obtožbe so sledeče:

Da je komisar Wood zahteval denarja od zastopnikov Union Switch and Signal Comp. v Swissdale, Pa. in od Federal Signal Co. v Albany, zato ker je v njihovem interesu vplival na komisijo; da ni pri prenosu delne družbe American Sanitary Supply Co. prilepil potrebnih davčnih znamk in da je govoril neresnico pred senatnim odborom.

IVAN IV. GROZNI.

V dolgi vrsti ruskih vladarjev smemo prispodobljivati Ivana "Groznega", ki je vladal od leta 1534. do 1584. (do leta 1546. sicer pod jerobstvom svoje matere), z rimskim cesarjem Neronom. Ivan je bil štiri leta star, ko je postal car. Deset let se ni nihče oziral nanj in so ga naravnost slabo vzgajali, toda nekega dne — bil je star šele štiri najst let — je v presenečenje vseh prišel v državni svet, v katerem je imel odločen govor, ter očital svetnikom, da so izrabljali njegovo mladost, zapovedal rabljem, da so pograbili regenta kneza Šuskega, ter ga pretepli s šibami do smrti. In tako se je zgodilo. Ves dvor je kar onemel; le neki bojar, Buturlin, je zajecelal nehote: "To bo pa grozovit car!" Izrekel je te besede prav potihoma svojim sosedom, a car ga je vendar slišal in zapovedal drugič hladnokrvno, da so Buturlu iztrgali jezik in ga pustili izkrevaveti. Tudi to se je zgodilo, kakor je car zapovedal. Ves dvor se je takoj valjal v prahu pred mladeničem, ki je pa odslej svojo okolico zaničeval in preziral in jo motril vedno nezaupljivo prav tako kakor jo je prej sovražil. Dve leti je zato vihtel svoj meč in knuto proti vsem, katerim ni zaupal ali ni bil zadovoljen z njimi. Toda nikogar ni bilo, ki bi bil pri tem početju oviral nezrelega dečka.

Po svojem kronanju (dne 16. januarja 1547) se je Ivan znano spremenil. Postal je mirnejši, poslušal je dobrohotne svete in se bolj premagoval. Zlasti je pomirljivo vplivala nanj njegova soproga Anastazija. Žal, da je umrla že leta 1560., car Ivan pa se je zopet vdal vsem svojim strastem. Po naravi nezaupljiv, si je osnoval posebno rabeljsko gardo, zloglasno "Opričino", katere člani so vršili taka nasilstva, da je pomenila beseda "opričnik" v ruščini toliko kot "morilec in požigalec". Opričniki so bili njegovo slepo orodje, ter so izvrševali neusmiljeno vse njegove ukaze, če prav so bili še tako grozoviti. Trebalo je samo, da je kdo povedal carju, da ga ta ali oni utegne sovražiti, da ima slabe namene proti njemu, da je

o njem slabo govoril ali da se bavi s čarovništvom (ki se ga je car edino bal), in takoj je ukazal, osumljence ugonobiti, neglede na to ali so krivi ali ne. Čuditi se nam torej ni treba, če je pisal neki takratni kronist: "Kri je tekla prav tako v carjevi palači kakor na cesti. Po ječah in samostanih so odmevali izključno vzdihljaji zaprtih. Car je prelivaval kri na kri, dal je pomoriti prav tako prijatelje kakor sovražnike; v grozovitostih je še prekašal Nerona in Kaligulo."

Kakor znano sta surovost in pohotnost sorodni svojstvi, zaraditega se nam ni čuditi, če Ivan v tem pogledu ni poznal meje. Ženska, ki mu je ugajala, se mu je morala vdati, bodisi da je bila omožena ali samska. Na svojem razkošnem gradu Aleksandrova Slabada pri Moskvi je prirejal najbolj divje orgije. Jako značilno pa je zanj, da je bil navidez prav pobožen. Pripovedoval je, da je njegov razkošni grad le samostan in on da je "opat", njegovi družabniki pa "redovni bratje", in res je šel sam vsak dan k maši, ter pazil, da so bili tudi njegovi "redovni bratje" vsak dan vsi pri njej. Po maši so se seveda začele takoj znova orgije! Njegova pobožnost pa ni prav nič omiljevala brezobzirnosti napram duhovnikom. Ko se je nekoč drznil metropolit Filip v cerkvi očitati carju grehe, ga je dal car med službo božjo odvesti izpred oltarja, sleči in s šibami izpediti iz cerkve. Potem so mu oblekli beraško obleko, ga posadili na sani, ter ga vozili po cestah v zasmeh množicam, nato pa so ga vrgli v ječo, ter končno umorili. Da bi se pa prikupil nebu, je bil strasten verski nestrpnost. Če je videl žida, mu je zaklical: "Daj se krstiti ali pa te vtopim!" Ko so ga opozorili, da prisiljen krst nima vrednosti, je izgnal vse žide iz svoje države, katolikom in luterancem je dal porušiti cerkve, ki jim jih je dal sezidati sam takrat ko je bil v svojo zabavo nekoliko strpnější.

Večkrat se je hodil ženit. Če je zagledal ob takih prilikah na cesti dekle, ki mu je ugajalo, in je bila hči bojara, se je dal takoj poročiti z njo (tako je storil v istem času tudi angleški kralj Henrik VIII. šestkrat), če pa ni bila vredna njegovega prestola, tedaj je vprilo vseh ljudi vganjal na cesti nasilnosti, ter žrtve potem zapodil z denarno odškodnino ali pa brez nje. Svoje soproge je zapustil, kadar se jih je naveličal, ali pa jih je mučil do smrti.

Njegov najstarejši sin mu je bil v vsem popolnoma podoben in je bil zaraditega tudi njegov ljubljene. Na srečo Rusije je ta izvrstni sin očetu nekoč ugovarjal. Razljučen je zakričal car nanj: "Kaj, ti se drzneš, meni, svojemu očetu in gospodu dajati svete in predpise?" In v jezi je zagnal svoj buzdovan za njim. Sina je zadel smrtno, oče je potem pač tarnal a bilo je prepozno. Z enako ljutostjo je ravnal Ivan s političnimi nasprotniki. Veliki Novgorod je bil takrat največje, najbogatejše in najmogočnejše rusko mesto. "Kdo se kaj upa zoper boga in Novgorod?" je bil predgovor. Ivan, ki je slutil, da se hoče Novgorod osvoboditi njegove vlade, je sklenil dati mestu dobro lekcijo. Z ognjem in mečem je razsajal med prebivalstvom, od katerega je pobil od 15.000 — po drugih poročilih celo 60.000 — ljudi, ter s tem uničil mesto, ki je še dandanes neznatno. Tudi Tver in Moskva sta občutila njegovo železno pest.

Njegov konec je bil vreden njegovega življenja. V marcu 1584. se je prikazala na nebu zvezda repatica, in car je vprašal zvezdoznance, kaj pomeni. Z razuzdanim življenjem si je nakopal hudobolen, ter ga je zaraditega repatica jako vznemirjala. Šestdeset vedeževalcev iz zvezd, zdravnikov, čarovnikov iz Laponske, učenjakov — kratko ljudij, o katerih je Ivan mislil, da poznajo, kaj pomeni komet (zvezdoznancev v Rusiji ni bilo), je bilo sklicanih v Moskvo k velikim posvetovanjem. Ta visoki svet je izrekel, da komet na-

znanja, da umrje car dne 18. marca. Kako so prišli do tega sklepa, ne vemo. Morda so računali s tem, da večkrat umrjejo ljudje iz samega strahu, če se jim je smrt napovedala določen dan. Vsekakor pa možje niso poznali carjevega značaja. Ako bi mu bili prorokovali skorajšnje ozdravljenje, bi jih bil najbrže bogato obdaril, tako je pa dal vse skupaj — sežgati na grmadi. Njegova bolezen se je pa le hujšala, in usodni 18. marec se je bližal. Car se je spokoril, ter sklenil, da se spravi z nebom. V ta namen je dal pripeljati vse zaklade, ter jih razprostrati pred seboj, da izbere, kaj bo podaril cerkvam. Ko je ogledoval zaklade, vstopi njegova snaha, ki je imela izredno lepe prsi. Ivan jo pokliče k postelji. Snaha se mu je sramežljivo komaj iztrgala in zbežala, tast pa se ji je surovo smejal in se po smehu nad svojim "dovtipom" počutil bolje. Nato je vstopil dvorjan, ter ga vprašal, če želi morda meniško kuto, ki jo je po starem običaju moral obleči vsak umirajoči car, ker je usodni 18. marec že tu. Car se mu je v lice posmeheval in trdil, da se še nikoli ni tako dobro počutil kakor sedaj; vedeževalci iz zvezd da so osli, ki so po pravici bili sežgani za svoje goljufije — in zahteval je, naj mu prinese zlato slavnostno obleko. Ko se je oblekel v svojo krasno vladarsko obleko, je zahteval šah, da ga igra z dvorjanom. Doslej je namreč dobil iz razumljivih razlogov vsako šahovo partijo, zato je postal strasten šahist. Postavil je na deski še figure, naenkrat pa je omahnil in se zgrudil mrtev.

Grozovit je bil Ivan IV. Vasiljevič, vendar pa se mu ne more odrekati, da je znal ohraniti v državi red. Prvi je tudi odkril morskot, ki veže Anglijo in Rusijo preko Arhangelska, pospeševal je trgovino z inozemstvom, ter poklical na Rusko trgovce, učenjake, obrtnike in umetnike in s tem pospeševal kulturo. Za njegove vladavine se je naselilo zlasti mnogo Nemcev v Rusiji.

Utrinki.

Resnica marsikomu ni všeč. Toda kaj pomaga? Resnica ostane resnica.

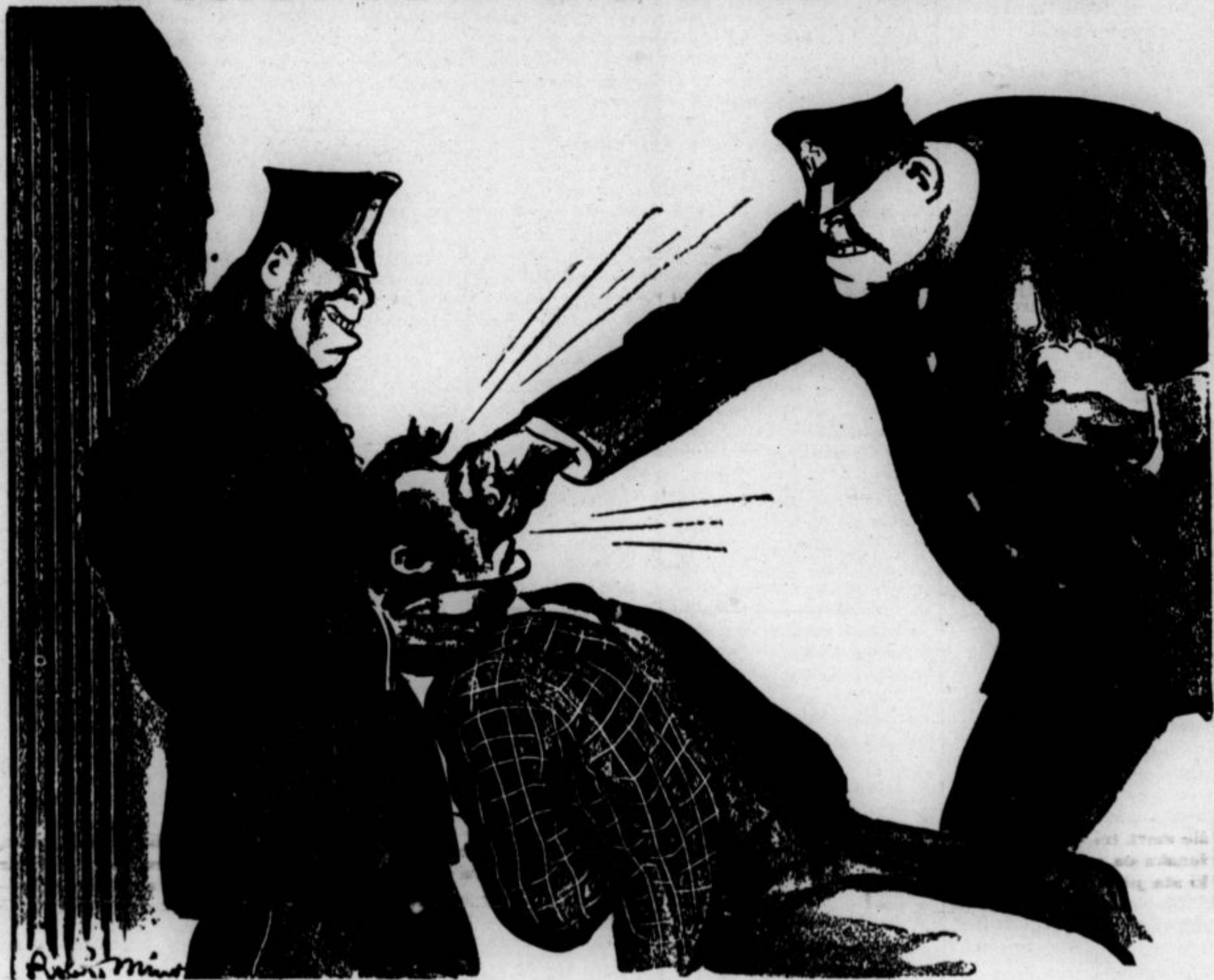
V soboto so v Washingtonu položili temeljni kamen za novi dom American Federation of Labor, Navzočih je bilo mnogo unijskih voditeljev. Kamen je položil predsednik Samuel Gompers. Glavni govornik je bil vladni tajnik dela Wilson. — Gompers in Wilson..... upajmo, da se to pozneje ne bo poznalo na stavbi.

Klavniška tvrdka Swift and Co. je imela leta 1914. za 425.000.000 dolarjev prodaje, lani pa za 500 milijonov. Leta 1914. je imela 12.6 odstotkov čistega dobička, lani pa 18.50, torej za 50 odstotkov večji profit. Zadnje četrtletje se je zvišala dividenda na močno zvozeneli kapital od 7 na 8 odstotkov... Koliko je povišala delavske meze? — Nič!

Bolgarska si izposoja 500 milijonov frankov. Je že tako; tudi na Bolgarskem se ni mogoče vojskovati brez denarja. Ljudstvo bo že plačevalo.

Dr. Cook in njegov tajnik dr. F. P. Thompson sta pri ameriškem poslanstvu v Kodanju zahtevala potne liste za Nemčijo. Oba sta bila zelo ogorčena, ker se ni izpolnila ta zahteva. Dr. Cook je tisti elavni raziskovalec, ki se mu je sanjalo, da je bil na severnem tečaju. Najbrže so mislili pri poslanstvu, da bi utegnil zopet kaj podobnega odkriti.

PRAVICA ZA DELAVCA.

Nemčija je priznala Carranzovo vlado v Mehiki. — Grozdje je bilo vseeno kislo.

V Girardu je hotel neki delavec zavarovati svoje življenje. Zavarovalna družba, pri kateri je vprašal, mu je naznanila, da ga more zavarovati največ za sto dolarjev. . . . Zavarovalne družbe že vedo, kako varno je delavsko življenje v kapitalistični družbi sploh, in še posebej v Ameriki.

Sam Parken, trgovec s slaščicami v Cincinnati, O., je dobil za hlebec kruha neko sliko. Izvedenci so dognali, da je to glasovita Rubensova slika "Heba, ki podaja bogovom kelih." — Hlebec kruha je res nekoliko premalo za tako redko in dragoceno umetnino.

V državi Colorado je od novega leta uveljavljena prohibicija. Tak zakon skleniti ni težka reč. Za posledice se pa veliki reformatorji malo brigajo. V Denverju je nočoj velik shod, ki ga sklicujejo neodotne delavske organizacije, ker ni ničesar storjeno za tisto delavstvo, ki trpi neposredno škodo od te "reformne". Shod ima sklepati o peticiji, ki se predloži guvernerju, da skliče posebno zasedanje legislature; ta naj poskrbi, da dobe delavci, ki so prišli vsled prohibicije ob zaslužek, delo od države. Organizacije so ugotovile, da je pravila prohibicija čez 5000 delavcev, med njimi večino družinskih očetov ob kruhu.

Prohibicionisti neprenehoma govorijo, da zahtevajo prohibicijo v interesu ljudskih mas. V Coloradu pač niso mnogo mislili na te ljudske mase.

SRAMOTNA STATISTIKA.

Zedinjene države o del civiliziranega, kulturnega sveta. Džingovci so celo prepričani, da je Amerika najkulturnejša dežela na zemlji. V tem so popolnoma enaki šovinistom kateregakoli naroda. Nemški kajzerjevec ne bo nikoli priznal, da bi se mogla le ena dežela kulturno meriti z njegovim faterlandom; nadpatriotičen Anglež pa stavi svoje premoženje in svojo glavo, da gre absolutno kulturno prvenstvo Veliki Britaniji. Saj ima celo "pravi" Kitajec v svoji duši neomajno gotovost, da je kitajska kultura najčudovitejša.

Vendar pa ima vsak narod, vsaka dežela, vsaka človeška skupina sploh dovolj pometati pred svojim pragom. Tudi za Ameriko ni nobene izjeme, in z mnogimi primeri se lahko dokaže, da ni stanje naše kulture nikakor tako briljantno, kakor kriče nativisti.

Tuskogee Institut je pravkar objavil statistiko, ki izkazuje, da je bilo v Zedinjenih državah leta 1915. linčanih 69 oseb. To je sedemnajst žrtve več kakor leta 1914. Izmed linčanih je bilo petinpetdeset črncev in štirinajst belokožcev. Med žrtvami te "ljudske pravice" so bile tudi tri ženske. Leto pred tem vsaj ni bilo te sramote; zamorecve je bilo leto 1914. linčanih devetinštirideset, beli pa trije.

Na posamezne države se dele žrtve tako: Alabama 9, Arkansas 5, Florida 5, Georgija 18, Illi-

nois 1, Kentucky 5, Louisiana 2, Mississippi 9, Missouri 2, Ohio 1, Oklahoma 3, South Carolina 1, Tennessee 2, Texas 5, Virginia 1.

V štirih slučajih je bila dognana absolutna nedolžnost žrtve.

To so seveda najžalostnejši in najsramotnejši slučaji. Če je za resnično kulturnega človeka vsak umor grozen, je pač linčanje nedolžne osebe vse živce pretresajoča reč. Kajpada ni zato še linčanje krivca opravičeno. Ne glede na to, da je privatno maščevanje barbarično, da je zločin zadeva družbe, ne pa posameznika in da je izvrševanje pravičnosti popolnoma nemogoče, ako se jemlje kazni iz rok organizirane družbe, je pri sumarnem procesu, ki ga imenujejo linčanje, povsem izključeno, da bi se dognala resnica in da bi se mogle vpoštevati vse razmere, ker se to pogostoma niti pri pravilnem sodnem procesu ne doseže.

Linčanje stoji na enaki stopnji kakor zloglasna "sveta fema" v srednjem veku. In tisti Američani, ki se zgražajo zaradi krvavih čarodejskih procesov preteklosti, nimajo nikakor prav, dokler sami odobravajo linčanje in se ga celo udeležujejo.

Kakor kaže statistika, so se razmere lani še poslabšale. To diskreditira v enaki meri naše sodstvo in eksekutivne oblasti, kakor naše šolstvo. Torej našo kulturo sploh. Najžalostnejše znamenje je linčanje pač za vzgojo v Ameriki.

Mnogo ponosnih besed smo že slišali in čitali o ameriškem šolstvu; ali dokler ne znajo učni zavodi bolje vplivati na srce in dušo, je ta ponos popolnoma neopravičen. Šola ne izpolnjuje svoje naloge, ako se nauče otroci nekoliko čitati in pisati in za silo računati, medtem ko ostajajo značajski divjaški. In ravno v tem oziru so uspehi ameriške vzgoje zelo klavni.

Odkod pa naj pride boljši duh v vzgojo?

O pomanjkanju vere in cerkvenosti se ne more govoriti. Popovstvo si je znalo pridobiti velik vpliv v Ameriki, in ravno v južnih državah, kjer je največ linčanja, je tudi največ pobožnosti in terejalstva. Ali bigotstvo ni še nikjer zboljšalo ljudi. Resna reforma bo šele tedaj mogoča, kadar dobi v ameriških šolah tisti element zadosten vpliv, ki zna bolje ceniti človeško življenje; to je zavedno delavstvo. Pot v šole gre pa čez politično moč. Zato mora delavstvo napeti svoje sile, da doseže politično moč in postane odločujoči faktor v zakonodajnih zbornicah. Delavec, ki se mora neprenehoma boriti za varnost svojega lastnega življenja, bo znal vrednost človeškega življenja sploh bolj ceniti, kakor družba, ki vlada sedaj.

Državne železnice na Švedskem so prinesle lani v osmih mesecih 26.237.200 dolarjev čistega dobička državi. Kaj bi škodovalo Zedinjenim državam kaj podobnega?

Iz Budimpešte prihaja poročilo, da je ogrski parlament ravno na dan pred božičem sprejel zakon, ki določa, da se razširi črnovojniška obveznost do 55. leta. Ker so vojaški zakoni na Ogrskem in v Avstriji vedno enaki, je gotovo, da pojdejo tudi v Avstriji do 55. leta pod puško.

Predsednik Stockyard Co. v East St. Louis S. T. Jones naznanja, da so kupili zavezniški zopet 195.000 konj v Ameriki. Cena znaša 34 milijonov dolarjev. Italija in Francija kupujeta vsak dan po 300 konj, angleški zastopniki so pa šli dalje na zapad. Najbolj se kupujejo težki konji za artilerijo. — Ali bo kmalu konec vojne?

V St. Paul, Minn. so v petek ponoči tatovi vlomili v davčni urad v vladnem dolarjev, razbili blagajno in odnesli za milijon dolarjev davčnih znakov, ki so tehtale približno 400 funtov. Hm — to pravzaprav niso več tatovi, ampak veleindustrijalci.

"Sarajevski List" prijavlja imena 80 prebivalcev fočanskega okraja, ki jim je vlada vzela državljanstvo v Bosni in Hercegovini, ker so se izselili v neprijateljsko državo.

Ta neprijateljska država je seveda Srbija, kamor so odšli, da ne bi bili v Avstriji obešeni. Zdaj je Srbija tudi izgubljena in zdaj so pravi brezdodominci.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: FRANK PAVLOVČIČ, 46 Main St., Conemaugh, Pa.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, box 50, West Newton, Pa.
Tajnik: ALOJZIJ BAYDEK, 46 Main St., Conemaugh, Pa.
Pomožni tajnik: IVAN PROSTOR, box 120, Export, Pa.
Blagajnik: JOSIP ZELE, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pomožni blagajnik: JOSIP MARINCIČ, 5805 St. Clair Ave., Cleveland, O.

ZAUPNIK:

ANDREJ VIDRIČ, 170 Franklin Main St., Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

VILJEM SITTER, 1. nadzornik, 46 Main St., Conemaugh, Pa.
FRAN TOMAŽIČ, 2. nadzornik, Gary, Ind., Tolleston, Sta., box 73.
NIKOLAJ POVŠE, 3. nadz., 1 Craib St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.

POBODNIKI:

IVAN GORŠEK, 1. porotnik, Box 195, Radley, Kansas.
JAKOB KOČAN, 2. porotnik, 6121 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
ALOJZIJ KARLINGER, 3. porotnik, Girard, Kansas, R. F. D. 4, Box 86.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. KERN, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

GLAVNI URAD v hiši št. 46 Main St., Conemaugh, Pa.
SPENDAL IVAN, Conemaugh, Pa., Box 781.
GAČNIK IVAN, 425 Coleman Ave., Johnstown, Pa.
GABRENAJA JAKOB, Box 422, Conemaugh, Pa.
BOVC FRANK, R. F. D. 5, Box 111, Johnstown, Pa.
SUHODOLNIK IVAN, Box 273, South Fork, Pa.
ZOLER ALOJZIJ, Box 514, Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno proseni, pošiljati vse depise in denar naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja glasom pravil, edino potom Poštah, Expressih, ali Baznih denarnih sakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kakšne pomanjkljivosti, naj to nemudoma namenjajo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

Dawson, N. Mex.

Sporočam, da smo društvo "Planinski raj" premestili iz Segundo, Colo. sem v Dawson, N. Mex., ker je večina članov tukaj.

Volitev pri društvu "Planinski raj" št. 8. v Dawson, N. M., za leto 1916 je imela sledeči rezultat:

Predsednik Frank Jekovec; podpredsednik Joh. Zorman; 1. tajnik Mike Selan; 2. tajnik Fr. Kosernek; blagajnik Mike Krivec, B. 106; bolniški nadzornik Frank Slanovič; zapisnikar Max Kosernek. Vsi v Dawson, N. Mex., Box 1098.

S pozdravom

M. Selan,

Dawson, N. Mex., Box 1098.

NAZNANILO.

Jukon, Pa.

Pri društvu "Edinost" št. 34 v Jukon, Pa., so bili za 1. 1916. izvoljeni sledeči uradniki: Predsednik Mike Mačkovšek; tajnik Fr. Kastelic; blagajnik Jožef Lavrin; 2. tajnik Jožef Višnjar. Seje so vsak mesec prvo nedeljo.

Fr. Kastelic, tajnik.

KATASTROFALNA EKSPLOZIJA SMODNIKA.

Iz Carney Point, N. J., poročajo 10. t. m.: Kmalu po polnoči se je v tukajšnji smodniški tovarni Du Pont Powder Company primerila strašna eksplozija. Trinajst mož je bilo ubitih, 42 jih pa pogrešajo.

Drugo poročilo prihaja iz Wilmington, Del., in pravi: Strašna eksplozija, ki jo je bilo slišati na milje okrog, je danes zjutraj razdejala naprave DuPont Powder Co. v Carney's Point. Čez 55 delavcev je bilo ob času nesreče zaposlenih v obeh tovarnah in ne eden izmed njih se ni rešil brez poškodbe. Po konerjem poročilu so spravili do jutra pet mrličev izpod razvalin in velika četa delavcev je na poslu, da poišče ostale ponesrečence. Eksplozija se je primerila kmalu izza tega, ko je polnočni oddelek nastopil delo. Dvoje poslopj je uničenih, tretje pa poškodovano.

Uradniki družbe izjavljajo, da je eksplozija posledica zločinkega atentata. Baje sta prijeta dva moža, ki so ju našli blizu tovarne z dinamitnimi bombami. Neka druga vest pa pravi, da je bilo pri atentatu zaposlenih šest oseb, da je ena izmed njih ubita, dve zaprti, tri pa na prostem. To poročilo ni uradno potrjeno, zato bo dobro počakati na natančnejše vesti.

Na vsak način je pa neizogibno, da se izvrši enkrat temeljita preiskava teh eksplozij. V tovarnah Du Pont Powder Co. v raznih krajih dežele so take katastrofe že kar na dnevem redu. Da je bilo delo pri teh napravah vedno skrajno riskantno, vemo že davno.

POŽIVLJAJOČA SMRT

Na podlagi Shermanovega protitrustovskega zakona je vlada tožila nekatere truste v Ameriki. V nekaterih slučajih je dosegla obsodbo, tako da so se morali dotični trusti razpuščati.

Ali kakšen je uspeh v resnici?

Lani meseca maja je višje zvezno sodišče razpustilo trust za olje, kjer kraljuje, kakor je znano, mogočni John D. Rockefeller. Občudovalci Shermanovega zakona so smatrali to res za veliko zmago. Mi smo sicer čitali teoretično sodbo, nismo pa verjeli, da bo imela tiste praktične posledice, o katerih se je sanjalo utopistom, ki so mislili, da bo sedaj res ustavljena koncentracija velekapitala.

Trust je bil razpuščen. Sherman in njegovi pristaši so pravili, da podražujejo trusti blago, če se zabranijo, pa nastopi svobodna konkurenca, ki bo znižala cene. Po razpustu Rockefellerjevega trusta bi se moralo torej v prvi vrsti pričakovati, da pade cena olja.

To se pa ni zgodilo. Narobe; cena je še po razpustu rastla. A trustoveci? ... Zdi se, da se tudi oni nič ne jokajo. Na papirju je trust razpuščen, v resnici pa živi dalje, veselo in krepko in se raduje svojega zdravja. Kajti marsikaj se lahko opravi s postavitvami in sodbami, ne morejo se pa uničiti zakoni gospodarskega razvoja.

Delnice olja so se po razpustu dražile, in danes je njih kurz višji, nego je bil pred sodbo. Sam Rockefeller je v tem času na teh delnicah pridobil več kakor tristo milijonov dolarjev.

Standard Oil Company je štela pred razpustom 983.383 delnice; od teh jih je imel Rockefeller 247.692 v rokah. Ko je bil ukazano razpust, so določili ceno delnice s 675 dolarji. Takrat je bila njegova delniška posest vredna 167.192.000 dolarjev. Kakor je vrednost delnice rasla, so pa sedaj tiste, ki so v njegovih rokah, vredne 421.056.400 dolarjev. In v enakem razmerju se je povečalo delniško bogastvo ostalih delničarjev. Tako so bile n. pr. delnice, ki jih ima Charles Pratt, pred razpustom vredne 35.600.000 dolarjev, sedaj pa 89.700.000.

Čemu je bil torej trust razpuščen? Zato, da se je ugodilo formalnosti. In tako je tudi z drugimi trusti, proti katerim je vlada dobila pravde. Če so Shermanovci kdaj mislili, da se more s škarni in besedami spraviti gospodarski razvoj v umeten tir, je njih kratkovidnost obžalovanja vredna. Če so pa vedeli, kaj in kako, je pa obžalovati, da je v Ameriki tak humbug mogoč.

VSTAJA NA KITAJSKEM.

Mnogo jih baš ni vesti, ki prihajajo s Kitajskega. To bi bilo lahko znamenje, da se nič ne godi. Ali ker zdrsnje vendar tupatam kakšno poročilo čez kabel, je to le znamenje, da zadržuje vlada vesti. In po tem je zopet sklepati, da niso dogodki posebno ugodni za vlado.

Kaj je z vladno obliko, je še nejasno. Neki brzoglav je sicer dejal, da je Juansikaj ob novem letu sedel na prestol. Ali to ne pomeni nič. Ne le da se niso opravile tiste kronске slavnosti, brez katerih ne gre na Kitajskem, ampak tudi ni nikjer poročila, da je drugim državam naznanjena obnoveitev monarhije. Oficialno torej še ni kitajskega cesarstva.

Drug brzoglav pravi, da je Juansikaja zadel mrtvoud. Vest ni potrjena in ni ovržena. Če je resnična, lahko povzroči komplikacije. Sicer so pa brez tega že komplikacije v deželi. Še pred nedavnem se je zdela vladi v Pekingju primerno telegrafirati na vse strani, da so vse vesti o vstaji izničljene. Danes piskajo že drugače okrog cesarske palače. V petek je vlada oficialno priznala, da je vsa pokrajina Junan v odprti revoluciji in da se ceni število vstajev na 50.000. Vladno vojaštvo je odšlo v Junan in vsak čas se pričakuje spopad. Že dva dni so vse zveze s pokrajino pretrgane.

Iz Šangaja prihaja vest, da so pobegnili vsi misionarji iz pokrajine Sečven, ki meji na Junan in Tibet. Kadar beže misionarji, takrat se zanesljivo lahko verjame, da se godi kaj nemirnega, zakaj božji gospodje imajo dober nos za to.

Kitajci niso tako neumni, kakor so nam jih vedno hoteli slikati, zato se tudi ne dajo kar tako vpogniti pod monarhični jarem. Republika še ni mrtva.

Iz Youngstowna poročajo, da sta bila tam a-retirana dva Avstrijca, ki sta priznala, da sta povzročila ondote nemire. Poslana sta bila baje iz New Yorka in sta imela bogata denarna sredstva. Izjavila sta, da se pišeta Dan Elek in John Brisky ter da živita v New Yorku. Prišla sta v Youngstown pred enim tednom.

Poročil prihaja o youngstownskih dogodkih toliko in tako raznovrstnih, da je treba velike previdnosti pri sprejemanju. Nekateri ljudje vohajo povsod zarote in fantazija jim potrjuje vsake sanje; na ta način je nastalo že mnogo povsem neutemeljenih romanov. Na drugi strani pa taje kajzerjevi in avstrijski tudi to, kar se lahko kar prijema.

Če pa je res, da so faterlandski fanatiki imeli svoje prste v Youngstownu, tedaj je še tembolj resnično, da pada težka krivda na jeklarske mag-nate, ki so imeli same neorganizirane delavce v svojih podjetjih. Če bi bila v Youngstownu krepka organizacija, bi delavci lahko štrajkali za svoje zahteve, ne bi pa nosili svoje kože na semenj za kajzerja. Izza velikega 13 mesečnega štrajka leta 1911 je bila pa vsaka organizacija nemogoča; in za posledice bi bilo v prvi vrsti prijeti podjet-nike, ki seveda tudi sicer niso tako nedolžni. Kajti polagoma prihaja že na dan, da so njih slugerji že ves teden provocirali delavce. Stroške pa pla-čujejo proletarci s svojo krvjo.

Štiristo delavcev so pomožni šerifi s pomočjo milice v Youngstownu že zaprli. Bestija reda bo

imela sedaj zopet svoj veliki praznik in beli strah bo slavil svoje orgije. A kapitalisti, ki so največ krivi? — Oni bodo delali zopet velike profite na račun delavskega suženjstva.

ILLINOJSKA LEGISLATURA.

Za danes je sklical guverner Dunne drugo posebno zasedanje illinojske legislature v Springfield. Na dnevnem redu so sledeče točke, med katerimi so nekatere splošno važne:

Izprememba volilnega zakona tako, da bi se nekatere glavne in primarne volitve, ki so sedaj ločene, lahko spojile. Mesto Chicago bi letos pri volitvah prihranilo poldrug milijon dolarjev, če se ta zakon sprejme;

zakonito priznanje državnih zadolžnic v znesku dveh milijonov dolarjev za zgradbo cest;

odškodnina za farmarje, ki so trpeli škodo vsled kuge na gobeih in parkljih;

državna kontrola prodaje in razdeljevanja seruma zoper živinske kuge;

izprememba zakona o penzijski komisiji v tem smislu, da začne komisija lahko takoj s svojim delom, namesto 1. julija;

zakon, da se dovoli komisiji za posredovanje dela okrog 20.000 dolarjev;

izprememba splošnega volilnega zakona na ta način, da se prelože volitve sodnikov in se za okrajne volitve lahko tiskajo dvojne glasovnice. Na eni glasovnici naj bi bila imena predsedniškega kandidata in volilnih mož, na drugi pa imena okrajnih kandidatov.

Pravijo, da je zadnji zakonski predlog naperjen proti Wilsonu, ki ga bo demokratična stranka zopet kandidirala za predsednika.

V Chicagi je umrl Captain William Perkins Black, ki zasluži, da se ga spomni ob njegovi smrti tudi zavedno delavstvo. Black je bil odvetnik in je leta 1886 zagovarjal takozvane anarhiste, ki so bili obtoženi in obsojeni zaradi znanih haymarketških dogodkov. Black se je kot stotnik udeležil civilne vojne in je bil od kongresa odlikovan zaradi svoje hrabrosti v bitki pri Pea Ridge. Dosegel je 74 let.

Neka vest iz Kaire v Egiptu poroča, da so bili na parniku "Persia", ki je bil potopljen v Sredozemskem morju, dragulji, ki so bili vredni 800.000 funtov sterlingov (\$4.000.000). Lastnik draguljev je bil maharadža iz Kapurtala, čigar spremstvo je bilo na potopljenem parniku, medtem ko se je sam nameraval pridružiti spremstvu kasneje. Maharadža je bil na obisku v Združenih državah v maju 1915. Ko se je bil namenil potem na Angleško, ni izdal svoje osebnosti, ker se je bal, da bi Nemci ne torpedirali parnika, na katerem bi se vozil tako znan in ugleden plemenitaš. Po svojih navadah je baje zelo demokratičen in je oženil neko bivšo plesalko.

Pa ne da bi bili dragulji več vredni od ljudi, ki so utonili?

Nemški učenjak tajni svetnik Ehrlich v Frankfurtu, štabni zdravnik dr. Uhlenhuth in prof. Wassermann so preiskovali, kako se razlo-čuje človeška kri od krvi raznih živali. Ta preiskavanja so važna posebno za sodno medicino. Prof. Hausemann je preiskal tudi 5000 let staro egiptovsko in 2000 let staro grško mumijo. Posrečilo se mu je dobiti iz njiju krvni serum. Dognal je, da kri obeh mumij reagira popolnoma enako, kakor kri sedaj živečih ljudi. Iz tega sledi, da so ljudje pred 5000 leti imeli isto kri, kakor današnji.

Temu dodajajo klerikalni listi sledečo vnebovpijočo modrost:

"Potem je pa napačna darvinistična teorija, da človek izvira od opice, kajti če ima človeštvo 5000 let isto kri, vendar ne moremo reči, da se je razvilo iz živalstva."

In Darwin bi bil sedaj res in prav zares ubit, če — bi bil svet ustvarjen 4000 let pred Kristusovim rojstvom. Ampak tisti čas, ko se je človek razvil iz nižje živali, leži slučajno okrog milijon let za nami. Seveda, po "svetem" pismu takrat še ni bilo sveta, ampak megla — menda tista megla, ki je še danes v modrih glavah klerikalnih učenjakov.

Nemški katoliški list "Germania" obsoja z velikim ogorčenjem vojaško službo duhovnikov. V nekem članku pripoveduje, da je na Francoskem okrog 20.000 duhovnikov pod orožjem in da je že mnogo duhovnikov in seminaristov padlo. Po številu zapuščenih župnijskih računov, da je padlo ali umrlo 1340 župnikov. Dvesto invalidnih duhovnikov je zopet prevzelo župnijsko službo. "Germania" zaključuje svojo tožbo: "Nihče ne bo mogel trditi, da more vojaška služba duhov-ske služiti kakšni deželi kot blagoslov."

Katoliški list bi imel popolnoma prav, če bi bila njegova cerkev nasprotna vojni in če bi duhovniki te cerkve kaj storili za mir. Toda katoliška cerkev odobrava vojno; katoliški duhovniki na Nemškem blagoslovajo orožje in milijo za zmago kakor po drugih deželah. Med vojniki jih je na tisoče, ki sovražijo vojno, pa morajo vendar nositi puško, morajo streljati, morajo ubijati. Po kakšni logiki naj bodo torej vojaške službe oproščeni tisti, ki jo odobravajo? Če blagoslovljajo orožje, ga vzemi še na rame; če moliš za zmago, pomagaj še, da se pribori.

"Germania" pač misli, da je duhovniška služba posebno važna. Toda je li služba peka, ki peče kruh, služba sejaveca, ki seje žito, ali pa služba učitelja, ki poučuje otroke, kaj manj važna? Pa vendar morajo vsi pod zastavo. Zakaj torej duhovniki ne?

V deželah, v katerih je vpeljana obvezna vojna služba, ni nobenega razloga, da se dela izjema za posamezen stan.

PISMA S POTA.

Iz Montane.

"Naprej za pravični boj!" — "Živio socializem!" — se je čul glas iz vesele družbe v Bear Creeku.

Aha... sem si mislil, tukajle so pa ljudje izobraženi in napredni, skoraj gotovo nimajo s fajmoštvom nič opraviti. Po dolgi poti sem bil jako truden, in tudi žeja me je tako obdelala, da že sline nisem več imel v ustih; šel sem si poiskat najprvo čašo piva, in to mi je takoj pomagalo, da mi ni duša zdrsnila iz telesa.

Po daljšem razgovoru vprašam gostilničarja, kakšen praznik je danes, ker je toliko ljudi v gostilni in so tako dobre volje. On pravi: "Soc. klub obhaja veselico." Ko sem se malo okrepčal in prišel popolnoma k sebi, sem začel to zabavo bolj od blizu opazovati. Kar naenkrat me nekdo vpraša: "Ali znaš plesati?" — "Sur, Majk," mu odgovorim. Nato se oglasi harmonika tam iz kota tako ljubeznivo, da sem bil namah za pol čevlja od tal. "Špas" mora biti, sem si mislil, prijel sem neko Italijanko in se zavrtel z njo po podu, da se je kar ogenj delal pod nogami. Moram reči, da se mi je prav dopadlo na tej veselici; videl sem, da so rojaki v tej naselbini prav dobro organizirani v strokovnih in političnih, kakor tudi v podpornih organizacijah.

Ker se delo v tej naselbini sedaj bolj težko dobi, sem jo po par dneh zopet odrinil naprej. Ustavil sem se v Washoe.

Tudi tam je naseljenih precejšnje število Slovencev; zaposleni so vsi v tamkajšnjem premogovem rovu. Pripovedovali so mi, da imajo močno strokovno organizacijo, da ima tudi delavec besedo pri delu, ne samo boss. Delo v tej naselbini se tudi ne dobi lahko. Zopet jo odrinam naprej čez hrib proti mestu Red Lodge. Ko dospem na vrh hriba, se ozrem okrog sebe in študiram, kje da sem. Pred seboj sem zagledal mesto Red Lodge, nad katerim so se vzdigovali v zrak veliki kolobarji dima, kakor da bi bilo v tem mestu bogzna koliko tovarn, dasi ni ene, razun dveh premogovih rofov.

Mislil sem, da sem prišel v Pittsburgh, Pa., ko sem zagledal toliko dima. Ali hiše so se mi zdele pre-nizke, zato je hitro mahnem na železniško postajo, pogledam napis in videl sem, da sem prišel v Red Lodge, Montana.

Bilo je ravno v soboto večer, ko sem se namenil, da bi šel poprašat direktorja, kako je kaj pri-lika za delo; ker so šli delavci ravno z dela, sem se na vogalu ustavil in jih opazoval, ako bi kate-rega izmed njih poznal.

Bilo je jako mrzlo tisti večer; delavci so jo hitrih korakov ubi-rali domov, tupatam se je izmed njih slišalo škripanje z zobmi in kletvica, katero so spuščali iz ust s pridruženim glasom. Naposled vendar vprašam enega, kaj je po-zvzročilo to nezadovoljnost med njimi.

"A kaj..." odgovori jezno, "ves teden moram delati, kakor ži vina, zraven pa še v strahu biti pred bosom, in sedaj hočejo, da moramo tudi v nedeljo premog kopa-ti."

Vprašam ga, kako to, kaj niste organizirani v unijo?

"Imamo unijo, ali tako slabo obstoji, da bi bilo skoraj bolje, da smo brez nje..."

Ko sem čul tako nezadovoljnost med delavci, sem popolnoma izgubil veselje, da bi vprašal za delo v tem mestu; vrnil sem se nazaj na glavno ulico in vstopil v neki "sa-loon", kjer se je čulo slovensko govorjenje. Naletel sem ravno na dva rojaka, ki sta se pogovarjala o politiki.

Eden pravi: "Tukajle v Red Lodge bi bilo lahko vse drugače, kakor je."

Drugi mu odgovori: "Kdor ho-če tukaj delati, je najbolje, da poveže vso svojo kulturo v 'fa-canetl' in jo obesi na kljuko."

Oho... Tukajle je pa malo drugače kakor v Bear Creeku, sem si mislil sam pri sebi; tam sem čul "živio socializem", tu-kaj pa čujem "obesi kulturo na kljuko."

Pozneje, ko sem se z rojaki se-znanil, sem jih vprašal, kdo jih je prisilil, da morajo v nedeljo pre-mog kopati. "Nihče nas ni prisilil," so mi odgovorili, "direktor tukajšnjih premogovih rofov je poslal pismo naši premogarski u-

niji, v katerem je prosil, da naj gremo v nedeljo na delo; ko je bilo pismo na seji prečitano, je neko priljubljeno človeče planilo po konci in stavilo predlog, da se prošnji ustreže, in to nas je prisililo, da moramo v nedeljo na "siht".

Ker je predsednik tuk. unijske postaje tako nenasmičeno priljubljen okoli premogarskih baronov, je umevno, da vedno pazi, da se na unijskih sejah ne sklone kaj takega, da bi magnatom škodilo, delavcem pa koristilo.

Tudi sem slišal, da omenjeni rojak, ki je stavil ta predlog, ni tako nagnjen na delo, da bi želel delati vsak dan; on je bil le naprošen od strani magnatov, da je storil to Judežovo delo.

Delavci, nikar ne mislite, da ste bili zato povabljeni na delo zadnjo nedeljo, da bi vam koristilo, ne, temveč to vam je veliko škodilo.

Zakaj? Zato, ker s tem vas je kapitalist poskušal, kako močno unijo imate, in kako ste kaj organizirani, in ker ste se v tem oziru toliko ponižali, da ste se udali tej umazani prošnji, je razvidno, da ste popolnoma pod kontrolno tistih, kateri srkajo kri iz vaših žil...

Že sem bil namenjen, da se podam naprej proti Billingsu, pa zagledam na telegrafskih drogih pribite letake z napisom "Big Dance". Stopim bliže in se prepričam, da priredi nočjo neko hrvaško društvo plesno veselico v korist društvene blaginje.

Dobro, na veseliceh se marsikaj novega vidi in sliši, sem si mislil, zato je jo mahnem naravnost tja v nadi, da se mogoče obesim kakšni neznani krasotici na srce ali pa vsaj na oči. Prepust se bliža in ker sem še "singel", hočem porabiti vsako priliko.

Ne bom razpravljal o tej zabavi na dolgo in široko, temveč kar ob krakem vam hočem omeniti, da sem v resnici videl nekaj nenavadnega.

Tičal sem v nekem kotiču v salonski sobi, ko zagledam ljudi, da drve skupaj iz vseh lukenj in vsi so jo ubirali v eni smeri. Misel v glavi se mi je obudila na staro domovino, ko sem opazoval čebele, ki so rojile; vse so se drenjale okoli matice in kamor se je ona vsedla, tam so se vsedle tudi vse čebele, kar jih je pripadalo k tistemu roju.

S temi ljudmi je bilo ravno tako, le matice nisem mogel opaziti med njimi. Zatorej sem se zaenkrat hudo prestrašil. Ugibati sem začel, kaj more to biti, da so se ti ljudje navalili skupaj vsi na en kup.

Najprvo sem zapazil orožnika med njimi, Aha... sem si mislil, stepli so se bili, zatorej je orožnik med njimi. Ker je bilo vse bolj mirno in nobeden ni bil nič kriv, ni izgledalo, da je bil pretep. Stopim bliže, da se prepričam, kaj vraga imajo vendar med seboj, ko tako trdo stoje eden poleg drugega v veliki grudi. Za hip sem mislil, da je koga "božji žlak" zadel; naposled zakriči nekdo iz množice nad salonerjem: "Džim, give us another drink here."

Takrat sem se šele prepričal, da tu ni bilo nobenega pretepa, in tudi "božji žlak" ni nobenega zadela; bilo je le pol drug tuceta sladkih priliznežev, med seboj so imeli direktorja redloških premogovih rogov, ter so skušali, kateri izmed njih je največji "sucker".

Za božjo voljo, sem vzdihnil, sedaj sem šele popolnoma na jasnem, kaj povzroča nezadovoljnost med tukajšnjimi premogarji. Radovednost me je gnala toliko daleč, da sem vprašal nekega rojaka, kaj da imajo orožnika pri sebi.

"Direktor se ne upa sam na prosto," mi pravi, "zatorej ima orožnika pri sebi, da ga protekta. Le pazi, boš videl, da bosta šla skupaj domov."

V resnici, ko so bili že precej utrujeni od ječmenovca, se je direktor s svojim varuhom napotil domov; predno je pa odšel, je vročil nekemu v tovaršiji pet dolarjev in mu rekel:

"Vzemi te bratce in jih pelji v hišo, kjer gori rdeča luč, kjer se prodaja meso v debelih kosih."

Čitatelj, mislim, da me razumeš, bolj natanko ne morem povedati, ker je nesramno.

Obraz se mi je zresnil, prsti na žuljavih rokah so se mi začeli krčiti in iz njih sta se naredili dve

trdi pesti, s katerima bi bil voščil dobro jutro vsem "suckerjem", da jih ni bilo toliko.

Imen navzočih ne bom imenoval; dostavim le toliko, da Slovenec ni bilo poleg. Tistim pa, kateri so prisostvovali temu nesramnemu veselju, izrečem na tem mestu v svarilo to, da opuste take stvari, ako hočejo, da se jim bo bolje godilo pri njihovem delu. In tudi strokovna organizacija vam bode potem več koristila.

Ker ne maram, da bi vsak špi-

cel vedel, kdo je vse to izvohal, se ne bom podpisal; kdor je pa tako radoveden, da hoče iznajti ime tega poročevalca, naj stori tole: V Chicago naj gre "cofus", pred Proletarčevim pragom naj stisne en očenaš, potem naj vstopi v sobo, kjer se urejuje Proletarec, tam naj se naroči na list za celo leto, obljubi naj, da bo list skrbno čital. Kakor hitro to stori, mu bo urednik Proletarca drage volje povedal moje ime.

Popotnik brez domovja.

IZ NASELBIN.

Dunlo, Pa.

V nedeljo 12. dec. je bila skupna seja soc. klubov iz Cambria Co. v Barnesboro, Pa. Navzočih je bilo 14 delegatov, poslali smo zastopnika tudi iz našega kluba št. 127 v Dunlo, Pa. Ko se je vrnil naš delegat, nam je poročal o razmerah tukajšnjega okraja Cambria Co., toda poročilo ni bilo nič kaj prijetno, kajti vsi navzoči zastopniki so se pritoževali, da stranka nazaduje, mesto da bi napredovala. Žal, da moram tudi jaz to priznati, ker v zadnjih par mesecih se je tudi pri nas pokazalo, da je število članstva precej padlo. Kaj je temu vzrok, si ne morem tolažiti, ker delavske razmere so bile tukaj do zadnjega meseca dokaj ugodne proti drugim naselbinam; tudi sedaj se še dela vsak dan, toda včasih samo 4 do 5 ali 6 ur. Vendar zaradi tega bi ne smelo članstvo tako hitro ubupati, kajti če se premisli, mala mesečina 25c na mesec je naše orožje proti kapitalu in našim izkoriščevalcem.

Torej kaj naj bi bilo vzrok? Ali bogaboječnost? Ne, to zopet ne, ker večkrat se sliši pri čaši pive: Jaz sem socialist, ne, dam nič za cerkev.

Takih in enakih izrazov je dovolj.

Ali so pa vsi tisti, ki ne dajo grošev za cerkev, socialisti? Ta odgovor je lahak. Ne! Kajti ako bi bili, bi bilo članstvo pri našem klubu podvojeno, in mislim, da pri drugih klubih ravno tako. Po mojem mnenju je vse nekaj drugega, to je malomočnost in tisto čudno mišljenje čes, a — kaj bom metal denar v zrak, saj soc. stranka tako ne bo nikdar zmaga, in če tudi zmaga, saj meni ne bo nič koristilo; saj bom že med mrtvimi.

Da, dragi sodrugi! Ako bi vsak tako rekel, potem nam ni treba nobenega centa več dati za stranko, ampak recimo kakor tisti — o — naj raste trava, ali ne, ko mene ne bo.

Toda sodrugi, to ni tako. V nedeljo 5. dec. smo imeli priliko poslušati govornika sodruga E. Haydona v Hrvatski dvorani. On je natanko razložil pomen socializma, ter današnji kapitalistični sistem. Med govorom je vprašal: kdo je gospodar soc. stranke? Nakar je odgovoril: Gospodar stranke je vsak, kdor jo podpira ter plačuje mesečno, to je 25c na mesec, kajti omenjeni skladi se porabijo samo v korist delavstva, s tem da se pošiljajo govorniki po naselbinah, za časopise, — ter sploh za agitacijo soc. stranke. Vemo, da rabi vsaka stranka denar za agitacijo, ker brez tega se ne da napraviti nič; torej zakaj ne bi tudi mi podpirali sami sebe?

O, delavci, čas je, da nehamo plesti bič, ki nas z njim bijejo, namesto da bi ga mi sami rabili ter pobili nasprotnike, ki nas tlačijo pod kapitalistično peto, češ udarimo, saj je delavec preneumen, ne zna rabiti biča. (Lahko se nam sme jejo kapitalisti!) Kako se pleste bič, to so nam pričla zadnje novembarske volitve v Cambria Co. in tudi v naši naselbini Dunlo, ker imeli smo štiri kandidate na soc. tiketu za razne urade tukajšnjega Adams township; če tudi je bilo vpisanih (registriranih) nad 30 volilcev na soc. stran, je v resnici bilo oddanih samo 11 glasov našim kandidatom.

Kje so bili drugi? Bič so pletli! Sodrugi! Tretjo nedeljo v januarju ob 10. dop. bo treba voliti odbor za prihodnjih 6 mesecev za naš klub, torej vsi na sejo in pripeljite novih članov s seboj, da bomo mogli reči: napredujemo, ne pa nazadujemo!

Prihodnje leto 1916 je jako pomembno za delavsko stranko, v letu 1912 je bilo oddanih 901.062 glasov za soc. stranko v Zdr. državi; v letu 1916 se jih pričakuje

2 miliona (tako je pisal list "American Socialist"). Sodrugi! Delavci! Napnimo vse svoje moči, ter delujmo, da se številka uresniči. Frank Bavdek.

Fostoria, Texas.

Centen urednik Proletarca!

Kot star naročnik upam, da mi odmerite malo prostora in ponatisete teh par vrstic u našem priljubljenem listu in boritelju za delavske pravice. Ker se nič ne sliši iz naše farmarske naselbine, hočem jaz malo opisati naš položaj, kako tukaj napredujemo. Čiščenje zemlje še dosti naglo napreduje. Ali vse eno zmanjka vsakega denarja, predno si more toliko zemlje izčistiti, da bi si mogel življenje pridelati zase in za živino. Zatorej pozor, rojak, katere veseli farmarija! Kupujte čisto zemljo, ne pa hoste, ker nobeden ne verjame, dokler ne skusi, koliko denarja se potroši za čiščenje. In še posebno v takih krajih, kjer ni zaslužka. Gospod Gaishek, naš učitelj, nam piše, da je slišal, da tisti rojaki tukaj bolje napredujejo, ki niso z denarjem začeli in da imajo najboljše domove. Lahko bo ponosen, kadar se bo lahko k njim prišteval.

Koncem tega dopisa pozdravljam vse čitatele tega lista in vam voščim mnogo uspeha, tebi, Proletarec, pa mnogo novih naročnikov.

Louis Yesernik.

Stranka

VABILO NA DEBATO.

Chicago, Ill.

Jugoslav. soc. klub št. 1 je na zadnji seji sklenil, da priredi tekoči zimskih mesecev zopet nekoliko predavanj. Na prihodnji redni mesečni seji, v petek dne 21. januarja bo pa javna debata o oboroževalnem pripravljanju.

Medtem ko ne more biti nobenega dvoma o socialističnem stališču napram militarizmu, se javljajo v nazorih o eventualni obrambi dežele, o pripravih za tak slučaj, o vprašanju, če in kako naj bo ljudstvo izurjeno v rabi orožja, razlike in nasprotja.

Problem pa postaja tudi za Ameriko akuten in treba je, da se v stranki pojmi razjasnijo. Pričakovati je, da se bodo tudi drugi strankini odseki bavili s tem vprašanjem. Klub pa smatra debato za uspešno sredstvo razjasnitve in je zato sprejel predlog, da se priredi taka debata na prihodnji javni seji.

Poročevalec bo sodr. Etbin Kristan; debate se lahko udeležijo vsi člani kluba, pristop je pa splošno svoboden, in vabljen je vsakdo, kdor se zanima za to vprašanje. Seja bo kakor navadno v dvorani na vogalu 26. ulice in Avers Ave.

Filip Godina, tajnik.

Chicago, Ill.

Velik shod

bo v 27. wardi v nedeljo, 16. januarja ob 2. popoldne v Avondale School. Govorniki so mestni svetnik John C. Kennedy za 27. okraj, mestni svetnik Wm. Rodriguez za 15. okraj in Emil Kuhne, socialistični kandidat za mestnega svetnika za 27. okraj.

Poskrbljeno je tudi za dober glasben program. Samospeve imata mr. Fred Heidenson in mr. J. Edwin Peterson; sodeluje tudi miss Meier. Vstop je prost.

Veliko veselico

pod naslovom "Come To-gether Meeting" priredi socialistična stranka v 27. wardi v svojem novem glavnem stanu Race's Hall, 4156 Irving Park Boulevard. Obe

dvorani sta najeti za to priliko in obiskovalcem se obljubuje mnogo zabave. V spodnji dvorani bo ples in družabne igre, v zgornji dvorani bodo našli razvedrila tisti, ki ne marajo plesati. Vstopnina je prosta.

Cleveland, O.

Slovenski socialistični klub št. 27 Cleveland, Ohio priredi v soboto zvečer dne 15. januarja v klubovih prostorih na 1107 E. 61. St. velik zabaven večer z raznim hu-

morjem, petjem, deklamacijami in drugim.

Sodrugi in somišljeniki so vabljeni, da se te zabave v polnem številu udeležijo. Vstopnina prosta.

ODBOR.

VAŽNO ZA ČLANE J. S. Z.

Glasom izida splošnega glasovanja članstva J. S. Z., se vrši v juliju 1916. naš zbor. Datum in kraj obdržavanja zbora se naznači pozneje.

Vsled tega sklepa plačajo člani

J. S. Z. z januarjem 1916 tekom 10 mesecev—to je do konca oktobra istega leta—po 5c več mesečnih prispevkov za pokritje stroškov zbora. Z januarjem bodo torej mesečni prispevki za zvezo 25c od člana. To naj člani in krajevni tajniki J. S. Z. vzamejo na znanje, da ne bo nepotrebnih reklamacij.

TAJNISTVO J. S. Z.

POZOR!

Išče se izurjen godbovodja. Slovenec ali Hrvat, kateri je zmožen podučevati godbo na pihala. Pojasnila daje: John Klun, box 587 Chisholm, Minn.

(Adver. 5x)

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izhaja mesečno in stane \$1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 341 E. Ohio St., Chicago, Ill.

LOUIS RABSEL

moderno urejen salon

NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, Wis

Telefon 1199

Moderno urejena gostilna VILLAGE INN s prostranim vrtom za izlete MARTIN POTOKAR, Ogden Ave., blizu cestno železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska številka: 224 m.

Dr. Richter's Pain Expeller

za revmatične bolečine, za bolečine otrplosti sklepov in mišic.

Pravi se dobi le v zavitku, kot vam kaže ta slika. Ne vzemite ga, ako nima na zavitku naše tržne znamke s šidrom.

25 in 50 centov v vseh lekarnah, ali pa naročite si s ravnanost od

F. Ad. Richter & Co.
74-80 Washington Street,
New York, N. Y.

CARL STROVER

Attorney at Law

Zastopa na vseh sodiščih. Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah. St. sobe 1009 133 W. WASHINGTON STREET CHICAGO, ILL. Telefon: Main 3969

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranočelnik. Jadravniška preiskava brezplačno—pisati je le zdravila 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 pop., od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živijo bolniki naj pišejo slovensko.

J. A. FISCHER

Butler ima na razpolago vsakovrstno pivo, vino, smetke, i. t. d. Izvrstni prostor za okrepčilo 1700 W. 26th St., Chicago, Ill. Tel. Lawndale 1761

Socialistične slike in karte.

"Piramida kapitalizma", s slovenskim, hrvaškim in angleškim napisom.

"Drevo vsega hudega" s slovenskim napisom.

"Zadnji štrajk" s hrvaškim napisom.

"Prohibition Dope" s angleškim napisom.

Cene slikam so 1 komad 15c; 1 tucat \$1; 100 komadov \$7.00. Cene kartam: 1 komad 2c; 1 tucat 15c, 100 komadov 70c. Poštnino plačamo mi za vse kraje sveta.

INTERNATIONAL PUB. CO. 1311 E. 6th St., Cleveland, Ohio.

MODERNA KNIGOVESNICA.

Okusno, hitro in trpešno dele za privatnike in društva. Spreje mamoročila tudi izven mesta. Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

KRATJE HOLAN, 1633 Blue Island Ave., Chicago, Ill. (Adver.)

Ali kašljate?

Ako kašljate, odpravite vaš kašelj! To lahko storite, ako vzamete

Severa's Balsam for Lungs

(Severov Balzam za pljuča) ob pravem času. Poskusite ga zoper kašelj, prehlad, hripavost, vnetje sapnika, davice ali oslovski kašelj. Je namenjen za otroke in za odrasle. Cena 25c in 50c v vseh lekarnah.

Bolečine v prsih, in razne druge bolečine se lahko odpravijo z nadgrujenjem delov SEVERA'S GO-THARD OIL (Severovo Gotthardsko Olje). Je to mazilo velike težilne vrednosti. Cena 25c in 50c v vseh lekarnah.

Severov Almanah za Slovence

za leto 1916 se sedaj lahko dobi v lekarnah ali od nas. Zagotovite se, da dobite svežek ter ga imejte vedno pri roki skozi celo leto.

W. F. SEVERA CO., CEDAR RAPIDS, IOWA

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET TEL. 1475 JOHNSTOWN, PA.

DELNIČARJEM

Jugosl. Delavske Tiskovne Družbe

NA ZNANJE!

V smislu zakonov države Illinois in seje direktorija dne 19. decembra se vrši v nedeljo dne 23. januarja 1916 ob 8½ popoldan v prostorih upravnistva Proletarca, 4008 W. 31st St.

VIII. redni občni zbor Delničarjev Jug. delavske tiskovne družbe s sledečim dnevnim redom:

1. Otvoritev zbora po predsedniku;
2. Volitev odbora za pregledanje pooblastil;
3. Volitev predsednika za občni zbor;
4. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora;
5. Poročila tajnika, blagajnika in drugih odbornikov;
6. Poročilo upravitelja in urednika;
7. V korist družbe;
8. Urejevanje in agitacija za list.
9. Razno;
10. Volitev direktorija za leto 1916;
11. Razpust zbora.

Delničarji, ki iz njih ali drugih vzrokov ne morejo prisostvovati občenemu zboru, naj pošljejo svojim zaupnikom pooblastila, da jih na zboru zastopajo. Vsaka delnica ima en glas.

Za Direkt. Jugosl. Del. Tisk. Družbe, F. J. Aleš, tajnik.

Izvirno potrdilo

(ORIGINAL RECEIPT)

ki nam ga pošlje poštni urad iz starega kraja, pričva vsakemu, da je denar poslan naslovniku, bil izplačan. Potrdilo je podpisano od osebe, ki ste ji poslali denar in ko ga mi dobimo sem, ga hranimo za to, da se lahko vsak pošiljalec sam prepriča o prejemu poslani vsote.

DANAŠNJE CENE:

10 K	\$1.43	100 K	\$13.75
20 K	\$2.75	200 K	\$27.50
30 K	\$4.15	400 K	\$55.00
40 K	\$5.50	500 K	\$68.75
50 K	\$6.99	1000 K	\$137.00

ZA DENAR JAMČIMO V VSAKEM SLUČAJU!

Prebitek in glavica \$669,672.99 Hranilne uloge \$4,687,208.83

Pišite nam v vašem materinskem jeziku na

KASPAR STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS.

TAJNIKOM KRAJEVNIH KLUBOV J. S. Z.

Dogaja se, da ne vedo krajevni tajniki pri naročevanju stvari, ki jih rabijo za svoje klube, cene naročenih predmetov in valed tega ne pošljejo svote in je naročeno treba vknjižiti kot dolg. Da se temu izogne, naj služi sledeči cenik, ki je bil že svojočasno objavljen:

1. Clanske knjižice
2. Pravila
3. Celuloidni znaki
4. Pozlačeni znaki
5. Pečati
6. 2 knjigi za vodstvo kluba (angl.)
7. Platforma socialist. stranke 1912

Klubi, ki še niso poravnali zaostalega dolga, naj to kakor hitro mogoče storo. Drugo leto se vrši kongres, pa je potrebno, da bodo plačani še pred kongresom vsi računi.

S socialističnim pozdravom, tajništvo J. S. Z.

Schmidt umre v petek.

Newyorška državna kaznilnica v Sing-Sing ima novega upravitelja, bivšega vseučiliškega dekana W. Kirchwaya. Njega je zadela dolžnost, da določi dan za usmrtenje bivšega katoliškega duhovnika Hansa Schmidta, ki je bil obsojen na smrt zaradi umora svoje ljubice Ane Aumueeller. Sodišče je ukinilo, da se izvrši usmrtenje ta teden. Kirchway je določil za to zadnji zakonito dopustni dan, to je petek, in sledi v tem oziru svojemu predhodniku, bivšemu oskrbniku Osbornu, ki je tudi pustil vsakega obsojenca do zadnjega zakonito dovoljenega časa živeti.

Eastland.

Izmed osmih uradnikov St. Joseph Chicago Steamship Co., ki jih je veleporota obdolžila, da so zakrivali katastrofo ladje Eastland, se jih je šest oglasilo pri uradih v Grand Rapids, Mich., ter so položili vsak po 10,000 dol. varščine. Prvo zaslišanje bodo imeli dne 25. januarja. Katastrofa se je zgodila dne 24. julija. Tukaj res velja pregovor, da meljejo božji mlinci počasi. Zelo počasi.

Vojska proti banditom.

Iz Austin, Tex., poročajo, da je dobilo zvezno vojaštvo nalog, naj bo pripravljeno, da odbije eventualen mehičanski napad pri Brownville. Bivši poveljnik posadke v Matamoros se je sprl s Carranzo in baje zbral četo banditov, ki jo vodi čez mejo. Da so le banditi! Sicer bi bil takoj zopet povod za kakšne zapletaje.

Potres je uničil mesto.

Poročilo iz Hondurasa potrjuje prejšnjo vest, da je bilo predzadnji pondeljek mesto Gracias popolnoma uničeno od potresa. Gracias je ležalo 70 milj severovzhodno od San Salvadorja in je štel 4000 prebivalcev.

V New Yorku je bilo 11 ravnateljev železnice New Haven and Hartford toženih zaradi kršitve Shermanovega protitrustovskega zakona. Porotniki so njih šest opustili, glede na ostalih pet se pa niso mogli zediniti. Zastopnik vlade je dejal, da bo zahteval nov proces. Doslej je veljala ta pravda 750,000 dolarjev.

Tajnik dijaške socialistične organizacije v Zedinjenih državah Harry W. Laidler je štiri tedne potoval po državah Iowa in Illinois ter obiskal povesd visoke šole. Pravi, da je našel med dijaštvom veliko zanimanje za socializem in da se mu je v mnogih krajih posrečilo organizirati nove socialistične dijaške klube. Profesorji ekonomije so mu povsod dali priliko, da je pred dijaki govoril o temeljnih načelih socializma. Na nekaterih šolah so profesorji sami pristaši socializma.

Podobno poročilo prinaša tudi sodrug John Spargo, ki je potoval po Pennsylvaniji, Ohio, Illinois, Maryland in Indiana. Pravi, da ni našel med dijaštvom še nikdar toliko razumevanja za socializem, na fakultetah pa še nikdar toliko moralne podpore.

To so dobre vesti. Kajti socialistična stranka potrebuje inteligence. Njene naloge so velikanške in se množe, čim bolj se približujemo tistemu času, ko se socializem uresniči. Vse sile je treba napeti, da se delavstvo samo izobrazi. Toda sedanja družba je delavstvu tako sovražna, da jih je le malo, ki si morejo pribaviti vse tisto veliko znanje, ki ga čuva bvor žvazna družba večinoma le za svoje sinove na vseučiliših. Čim več znanstveno podkovanih pristašev dobimo v stranko, tem bolje je. Zato se ni treba bati, da izgubi stranka svoj delavski značaj; kajti demokratična je, in njena večina bo vedno delavska. Ročno in duševno delo se morata pa itak pobratiti.

Daljave do Carigrada.

Od Dunaja je sledeč Donavi do Stambula 2300 km. Že do Soline, na koncu Donave, je 1500 km, od Budimpešte pa 260 km manj. Po železnici je z Dunaja do Carigrada 1500 km, iz Belgrada 940, iz Niša 720, iz Sofije 580. Od Soluna do Carigrada je po železnici 700 km.

Zarota na Kitajskem.

Japonski listi poročajo: Med kitajsko mladino so razkrili tajno zaroto, katere cilj je bil, umoriti predsednika Juansikaja, ter preprečiti zopetno uvedbo monarhije na Kitajskem.

Velike goljufije na Nemškem.

Velike goljufije so se zgodile pri družbi Schaffhausischer Bankverein, ki ima svoj sedež v Koloniji. Vodilni uradniki so kar na debelo ponarejali vpise v knjigah in pokradli velike svote. Eden članov te tatinske družbe se je skesal in vso stvar razkril.

Kjer se goljufije ne razkrijejo, se pa dalje goljufa — na Nemškem kakor drugod.

Obsojeni liferantje.

V Budimpešti so bili obsojeni Zigmund Gouber na 6 let, Moric Grünar na 4 leta, Herman Görö, Henrik Schwarz, Ludvik Herzel in Rudolf Kunz na 2 leti ječe, ker so pri dajitvi živil za armado nesramno goljufali.

Draginja v Italiji.

Cena premoga je v Italiji strahovito narasla: Tona premoga stane italijanskega veletržca v italijanskem pristanišču 110 lir, k temu 20 odst. agia, tako da pride tona na 130 lir. Ob taki ceni je premog že za dobro situiranega meščana predrag. Vsak dan se podraži kaj.

"Secolo" pa tolaži Italijane, češ, da je na Turškem še vse dražje. Kilogram kruha stane 58 centimov. Meso se je podražilo za 60 odstotkov, železo za 50 odstotkov, nekatere vrste železa celo za 100 odstotkov.

To je seevda tolažba, ki Italijanom nič ne pomaga.

Te vesti tiskajo posebno radi avstrijski listi. Ampak kakor ne pomaga Italijanom turška draginja, tako ni življenje ljudstva v Avstriji olajšano, če navijajo cene tudi v Italiji. Lačen človek se ne nasiti s stradanjem drugih.

Kako umirajo "za domovino."

Iz knjižice: Les carnets d'une infirmière je posneta sledeča zgodba: Francoska patrolja je našla v nekem gozdiču štiri težko ranjene Nemce. Ležali so na tleh in čakali na smrt. Francozi so se ustavili in so jim ponudili svojo hrano. Trije so ponudbo radi sprejeli in željno zavžili kruh in vino. A četrti je bil preveč bolan in še požirati ni mogel več. Tudi govoril ni več. S kretinjo je pokazal, da mu ni več pomagati. Potem je ležal nepremično v svoji krvi in smrt je stala poleg njega. Najmlajši Francoz, vojak kakih dvasjet let, ga je gledal, užaloščen, da ne more ničesar zanj storiti. Morda je čutil obupno zapuščenost tega vojaka. In ker ni

vedel, kaj bi storil in ker mu ni prišla boljša misel, je tiho pristopil bližje, pokleknil in poljubil sovražnikovo mokro čelo. Dotikljaj svežih, brezbradnih ustnic je na obličje umirajočega prikladal rahel smehljaj. Mali vojak ga je v njegovi zadnji uri spomnil na njegove drage in mu s tem prinesel zadnje okrepčilo.

Delo v morskii globini.

Že v globini 20 do 30 metrov je jako težko delati, nadalje po le izjemoma. Na Angleškem so leta 1906 hoteli določiti globino, do katere je človeku sploh mogoče priti pri vseh mogočih varnostnih pripravih. Dosegli so 72 metrov. V tej globini je vsako delo, vsako premikanje že popolnoma izključeno.

Ironija mej.

Na holandsko-nemški meji je cela vrsta vasi in tudi večjih krajev, ki jih država meja deli na dva dela. Na eni strani meje ležeče hiše spadajo pod Nemčijo, na drugi strani ležeče pa pod Holandsko. Odkar je vojna in je tudi Holandija postavila precej vojaštva na noge, teče ob vsej meji in tudi skozi rečene kraje poseben, kake štiri metre širok nevtralen pas, ki je ogranjen z dva metra visoko žičasto mrežo. V primernih razdaljah so v teh mrežah odprtine za prehod iz ene države v drugo in seveda stoji na vsaki strani vojak z bodalom. Kdor hoče iz svoje hiše čez cesto k sosedu, mora imeti za inozemstvo veljaven potni list.

POZOR.

Ako ima kdo na roki še kaj "Koledarjev" in jih ne more razprodati, naj jih nemudoma pošlje nazaj na Proletarca, ker jih potrebujemo. Ob enem tudi prosimo vse tiste, kateri so zadnji čas naročili "Koledarje", da naj nekoliko potrpe. Ako dobimo nazaj kaj koledarjev, jim jih bomo odposlali, v nasprotnem slučaju pa vrnil denar.

Upravištvu.

NAZNANILO.

Odstalo nam je 300 iztisov desetletne izdaje Proletarca. Škoda je iz njimi kuriti peč. Ako jih kateri izmed naših sodrugov potrebuje za agitacijo, naj nam piše, koliko jih želi, naka mu jih takoj pošljemo brezplačno. Priloži naj se samo nekaj poštinih znamk za poštino. Seveda jih dobe tisti, kateri se prvi oglašajo.

Upravištvu.

Listnica uredništva.

Dopisniki Biwabik, La Salle, Kokomo, Beaver Falls, Chisholm: Malo potrpljenja prosim, da dobim prostora.

Znaki zdravja.

Najboljši znaki popolnega zdravja so: telesna moč in duševna energija. Kakor hitro vam pričenja eden teh znakov pojemat, ali slabeti, boste sami kmalu uvideli, da izgubljate tudi okus, da imate različne nepravilne s prebavo, da ne morete mirno spati, in da se vaš počutek vedno spreminja. Na to morate biti takoj pozorni. Za take nepravilne vam priporočamo Trinerjevo, ameriško zdravilno grenko vino. To vino vam bo celo zabranilo nagon k pijanosti, pomagalo vam bo čistiti kri in bo opočilo ves telesni organizem. Ne trpite, da bi se vas zabanost ali zapeka stalno držala, ki bi vam povzročila brezštevilno nepriik. Rabite torej v takih slučajih Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino. Cena \$1.00. Dobiva se v lekarnah. Jos. Triner, izdelovalec, 1333-1339 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Otrpel vrat naj bi se drgnil s Trinerjev Liniment. — Pri bolečinah v kitah, v križu, na vratu in zunanjih delih telesa daje Trinerjev Liniment hitro pomoč. Cena 25 in 50c. Po pošti 35 in 60c. (Advertisement).

POZOR ROJAKI.

Isčem svojega brata Mike Horvata, doma iz Vavte vasi pri dolenskih Toplicah. Zadnjikrat mi je pisal iz Stora, Utah dne 18. januarja 1915 in potem nisem več slišal o njem. Ker sem sedaj v kratkem dobil nezanesljivo vest, da je bil od vlaka povožen in usmrčen, zato prosim cenjene rojake po Ameriki, da če kdo kaj ve o njegovi usodi, da mi blagohotno poroča, zakar sem pripravljen vse stroške poravnati. Ako pa še živi, potem ga pa prosim, naj se mi javi, da ne bom v skrbeh za njega.

Frank Horvat

Box 34
Roslyn, Wash.

"Ameriških Družinskih Koledarjev" ni več.

Vsi so razprodani. Ne pošiljajte več naročilne za nje.

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Urađuje od 12 A. M. — 3 P. M. in od 8—10 P. M. V sredo in nedeljo večer neurađuje.

Tel. Canal 476.

1801 So. Ashland ave.

Tel. residence: Lawndale 8996.

James F. Stepina,

predsednik.

Christian R. Walleck,

I. podpreds.

Emanuel Beranek,

II. podpreds.

Adolf J. Krassa,

blagajnik.

Ravnateljski odbor:

Michael Zimmer, načelnik

Emanuel Beranek

Dr. Anton Blankin

Abel Davis

John Fack

A. V. Geringer

John C. Kraus

James F. Stepina

C. R. Walleck

AMERICAN STATE BANK

1825-27 Blue Island Avenue, blizo 18-ste ulice,
CHICAGO, ILL.

Glavnica in prebitek . . . \$500,000.00

ODPRTO: Pondeljek in v četrtek do 8½ zvečer,
vse druge dneve pa do 5½ popoldan.

10 K	\$1.45	100 K	\$13.60
20 K	2.75	300 K	40.80
30 K	4.15	500 K	68.00
50 K	6.85	700 K	95.20
70 K	9.55	1000 K	135.00

Pošljamo denar v stari kraj in jamčimo, da se
pošteno izplača ali pa Vam vrne.

Direktna zveza s Prvo Hrvatsko hranilnico in posojilnico v Zagrebu in njenimi podružnicami.

Pošljamo denar vojnim vjetnikom v Srbijo, Rusijo, Angleško in Francosko.

Govorimo vse slovanske jezike.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. — — — "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potreščine kot zastave, kape, regalice, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastoj.

Vse delo garantirano.

Naznanilo in priporočilo.

S tem vljudno naznanjam vsem cenjenim odjemalcem, da sem se valed naraščajočega prometa v moji trgovini, začetkom decembra t. l. preselil iz Joliet, Ill., v

CHICAGO, ILL., NA 1827 W. 22nd STREET.

Da sem se preselil v večje mesto, ali razširil svojo obrt je jasen dokaz, da je A. Horwatov importiran kranjski brinjevec, slivovec in tropinovec v resnici dobra pijača, zato je tudi vsestransko priljubljen.

Edina slovanska importna trrdka A. Horwat izdeluje iz kranjskih zelišč tudi Zdravilno grenko vino in Kranjski grenčec, ki prekaša vse druge, tevrstne pijače in je človeku v krepčanje ter zdravlje.

Jaz prodajam blago tudi ceneje, kakor katera druga trrdka, to pa zato, ker opravljam večinoma sam vse posle.

Cenjenim odjemalcem se še vnaprej toplo priporočam. Z veselo spoštovanjem

A. HORWAT,

1827 W. 22nd St., Chicago, Ill.

Stud do jedil.

V lekarnah

Cena \$1.00

Kaj je vzrok izgube slasti do jedil? Večkrat se pripeti, da na nenkrat zgubimo slast do jedi in da se nam celo stadi. Zdi se kot bi narava sama zahtevala, da zmanjšamo jemanje jedil, ker jih ne moremo prebaviti. Oslabljeni prebavni živci ne morejo več prebavljati kot navadno in zato se uprejo vzeti več. To znači, da potrebujejo pomoči, da zopet pričnejo svoje delovanje brez utrujenosti. Mi priporočamo

Trinerjevo Ameriško prebavno Grenko Vino.

Ta veleznana zmes bode najprvo izčistila notranje prebavne dele, jih ojačila in dala jim dovolj moči. Zgruba slasti in stud do jedil se bode polagoma zgubil in vi boste zopet imeli

slast do jedi,
ojačen život in
moč za misliti.

Kakor hitro pripomočki za veselo življenje primanjkujejo, morali bi rabiti Trinerjevo ameriško prebavno grenko vino in spoznali boste začuden, da je zelo koristno. Rabite ga tudi proti

Nerednosti po jedi
zaprtju
kisljo ali grenko kolcanje
riganje
plin — ujed.

Lahko ste gotovi, da Trinerjevo Ameriško prebavno grenko vino vam bode dalo pomoč.

JOS. TRINER

izdelovalec,

1333-1339 So. Ashland Ave.

Chicago, Ill.

Vsaka družina morala bi vedno imeti dobro zdravilo proti kašlju pri rokah. Morali bi najraje imeti Triner's Cough Sedative katere ne vsebuje strupenih snovi, kot morfin in kloroform. Rabite proti kašlju, bronhitisu, zagrijanju, bolečinam v grlu in t. d. Cena 25c in 50c. Po pošti 35c in 60c.

NEBO CIGARETTES
CORK TIP
10 for 5c.

Pri vseh prodajalcih.
Zakaj bi ne kadili najboljše med vsemi
čiste, bogate
zadovoljive

Izvanredno kajenje, ki je
"slavno dobro"

Cash kupon v vsaki škatlji. Shranite jih.

Vredni predmeti za
Nebo kupone in prednje dele škatljic

Prednji deli škatljic so vredni pol centa
v gotovini ali pa štejejo kot celi kuponi
za darove.

Zahtevajte seznam daril.

NEBO DEPARTMENT
95 First Street, Jersey City N. J.

P. Lorillard Co., Inc., New York City.—Est. 1760.

Brilliant Diamond Ring (Tiffany) setting, in case, 34/100 kt. 7500 coupons.

Beaded Bag, 5½" long, background of white crystal beads, interwoven with gold, steel, green, rose, ruby and purple crystal bead fringe at bottom, gilt frame and chain. 250 coupons.

Picnic Set, comprised of knife, fork and spoon, and fitted with a pen blade and corkcree. 200 coupons.

Lady's Open-Face Watch; 7-jewel movement; gold dial; in 20-year gold-filled guaranteed case, with genuine cut diamond in back of case. 1400 coupons.